

VAASAN AMMATTIKORKEAKOULU
UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Anna Ahola & Annina Laiti

ISÄN OIKEUDET JA VELVOLLISUU- DET UUDEN ISYYSLAIN MYÖTÄ

Liiketalous
2019

TIIVISTELMÄ

Tekijät	Anna Ahola & Annina Laiti
Opinnäytetyön nimi	Isän oikeudet ja velvollisuudet uuden isyylain myötä
Vuosi	2019
Kieli	suomi
Sivumäärä	60
Ohjaaja	Marika Teirfolk-Naarmala

Tämä opinnäytetyö käsittelee vuonna 2016 voimaanastunutta isyyslakia, lakiin tulleita muutoksia sekä isän oikeuksia ja velvollisuuksia. Tutkimuksen tavoitteena oli selvittää, miten isyyslaki sekä isän oikeudet ja velvollisuudet muuttuivat lakiuudistuksen myötä ja miten isyyden kumoamissäännöksiä sovelletaan tuomioistuimissa. Lisäksi tutkimuksen tavoitteena oli selvittää syitä isyylain uudistamiselle.

Tutkimuksen teoreettinen viitekehys koostuu lain esitöistä, lainsäädännöstä, tuomioistuinten päätöksistä sekä oikeuskirjallisuudesta. Tutkimusmenetelmänä opinnäytetyössä käytettiin kvalitatiivista sekä oikeusdogmaattista tutkimusta. Tutkimuksen teoriaosuudessa käydään läpi isyylain uudistamiseen johtaneita syitä, uutta ja vanhaa isyyslakia sekä isän oikeuksia ja velvollisuuksia. Teoriaosuuden yhteydessä käsitellään myös isyyden kumoamista koskevia oikeustapauksia.

Isyylain uudistamiseen johtaneita syitä olivat yhteiskunnassa ja lainsäädäntöympäristössä tapahtuneet muutokset. Isän oikeudet ja velvollisuudet muuttuivat lakiuudistuksen myötä huomattavasti. Isyyslaki muuttui isän eduksi niin isyyden määritymisessä, selvittämisessä, tunnustamisessa, vahvistamisessa kuin kumoamisesakin. Osa isyyden kumoamista koskevista oikeustapauksista oli todella selkeitä ja vaivattomia, mutta osa tapauksista oli hankalampia vanhassa lainsäädännössä esiintyvien puutteiden vuoksi.

ABSTRACT

Author	Anna Ahola & Annina Laiti
Title	Father's rights and responsibilities according to the New Paternity Act
Year	2019
Language	Finnish
Pages	60
Name of Supervisor	Marika Teirfolk-Naarmala

This thesis examined the New Paternity Act which came into force in 2016, especially the changes in the Paternity Act and the rights and the responsibilities of a father. The aim of the study was to understand how the Paternity Act and the rights and the responsibilities of a father changed as a result of the legal reform and how the revocations of paternity are handled in the court of law. In addition, the aim of the study was to find out the reasons why the Paternity Act was reformed.

The theoretical framework of the study consists of the legislative materials, legislation, court orders and legal literature. The research methods used in the thesis were qualitative research and legal dogmatic research. The theory of this thesis consists of the reasons for the legislative reform, the new and the earlier Paternity Act as well as father's rights and responsibilities. The court cases on the revocation of paternity are reviewed together with the theory.

The reasons for the legislative reform were changes in society and legislation. A father's rights and responsibilities changed significantly with the law reform. The Paternity Act changed in the father's favor in the cases of definition of paternity, determination of paternity, acknowledgment of paternity, establishment of paternity and revocation of paternity. Some court cases were undisputed and easy but others were more complicated because of the omissions in the legislation.

Keywords	Paternity Act, revocation of paternity, paternity, changes of Paternity Act
----------	---

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ

ABSTRACT

1	JOHDANTO.....	7
1.1	Tutkimuksen aihe.....	7
1.2	Tutkimuksen tavoite ja menetelmät.....	8
1.3	Tutkimuksen rajaus ja aikaisempi tutkimus.....	9
1.4	Tutkimuksen rakenne.....	9
2	SYYT ISYYSLAIN UUDISTAMISELLE.....	11
2.1	Isyyslain kehittyminen.....	11
2.2	Avoliittojen yleistyminen ja avioliiton ulkopuolisen syntyvyyden lisääntyminen.....	13
2.3	Isyystutkimusmenetelmien kehittyminen.....	15
2.4	Sukupuolten välisen tasa-arvon edistäminen.....	16
2.5	Muutokset oikeudenkäyntiä koskevissa säännöksissä.....	16
2.6	Euroopan ihmisoikeussopimuksen ja lapsen oikeuksia koskevan yleissopimuksen noudattaminen.....	17
3	UUDISTUNUT ISYYSLAKI.....	19
3.1	Isyyden määräytyminen.....	19
3.2	Isyyden selvittäminen.....	21
3.2.1	Isyyden selvittäjä.....	22
3.2.2	Isyyden selvittämisen ajankohta.....	23
3.2.3	Isyyden selvittämisen keskeyttäminen.....	24
3.2.4	Isyyden selvittäminen vastoin äidin tahtoa.....	25
3.3	Isyyden tunnustaminen.....	26
3.3.1	Isyyden tunnustaminen ennen lapsen syntymää.....	27
3.3.2	Isyyden tunnustamisen peruuttaminen ja kiistäminen.....	28
3.3.3	Isyyden tunnustaminen lapsen syntymän jälkeen ja tunnustamisen hyväksyminen.....	29
3.4	Isyyden vahvistaminen.....	30

3.4.1	Isyyden vahvistaminen maistraatissa	30
3.4.2	Isyyden vahvistaminen oikeudenkäynnissä	31
3.5	Isyyden kumoaminen	32
3.5.1	Isyyden kumoaminen maistraatin päätöksellä	33
3.5.2	Isyyden kumoaminen kanteen perusteella	34
4	ISÄN OIKEUDET JA VELVOLLISUUDET.....	47
4.1	Kanneoikeus.....	47
4.2	Elatusvelvollisuus	48
4.3	Lapsen perintöoikeus	49
4.4	Lapsen oikeus isän sukunimeen ja sukulaissuhteisiinsa	50
5	JOHTOPÄÄTÖKSET JA LOPPUPOHDINNAT.....	52
5.1	Tutkimuksen tulokset.....	52
5.2	Tutkimuksen luotettavuuden arviointi	55
5.3	Jatkotutkimusehdotukset.....	56
5.4	Opinnäytetyöprosessin arvioiminen.....	56
	LÄHTEET	58

KUVIOLUETTELO

Kuvio 1. Avioliittojen määrän kehitys vuosina 1976–2013.....	13
Kuvio 2. Avioliiton ulkopuolella syntyneet lapset vuosina 1975–2013.....	14

1 JOHDANTO

1.1 Tutkimuksen aihe

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena on perehtyä uuteen isyyslakiin (L13.1.2015/11), joka tuli voimaan 1.1.2016. Isyyslain soveltamisalana ovat isyyden toteaminen, vahvistaminen sekä kumoaminen (L13.1.2015/11). Vanha isyyslaki astui voimaan lokakuussa 1976, jonka jälkeen yhteiskunnassa ja lainsäädäntöympäristössä on tapahtunut useita muutoksia. Vanhassa isyyslaissa oli selkeitä puutoksia muun muassa isyyden tunnustamisessa sekä isän ja lapsen oikeuksissa. Nämä olivatkin merkittäviä syitä lain uudistamiselle. Lakiuudistuksen yleisenä ja ensisijaisena tavoitteena on lapsen edun edistäminen isyyttä koskevissa asioissa. Uudistus kuitenkin vaikuttaa myös suuresti isän etujen toteutumiseen. (HE 91/2014.)

Mielestämme on tärkeää, että isyyttä koskevissa tapauksissa huomioidaan lapsen sekä lapsen äidin oikeuksien lisäksi myös isän oikeudet. Koemme mielenkiintoiseksi isyyslain ja siihen tulleiden muutosten tarkemman tutkimisen. Aihe on ajankohtainen, sillä uusi isyyslaki on ollut voimassa vasta noin kolme vuotta. Tutkimme aihetta rajatusta näkökulmasta, sillä isyyslain muutokset yleisellä tasolla olisivat liian laaja aihe tutkittavaksi opinnäytetyössä. Valitsimme tutkittavaksi näkökulmaksi isän näkökulman, koska lakia on muutettu etenkin isän eduksi. Työssä keskitymmekin erityisesti uuden lain myötä tulleisiin muutoksiin koskien isän oikeuksia ja velvollisuuksia. Isyyden kumoamiseen perehdymme tarkemmin isyyden kumoamista koskevien oikeustapausten avulla. Opinnäytetyöstämme saa tiivistetyn kuvan uuden lain seurauksena tulleista muutoksista, ja työstämme hyötyvät etenkin aiheesta kiinnostuneet.

Tutkimusongelmana opinnäytetyössämme on: Miten isän oikeudet ja velvollisuudet muuttuivat uuden isyyslain myötä? Tarkentavia tutkimuskysymyksiämme ovat: Mitkä syyt johtivat isyyslain uudistamiseen? Miten isyyslaki muuttui isän kannalta katsottuna? Miten isyyden kumoamista koskevia lakipykälää sovelletaan tuomioistuimissa?

1.2 Tutkimuksen tavoite ja menetelmät

Tutkimuksemme pääasiallisena tavoitteena on selvittää, miten uusi isyyslaki muutti isän oikeuksia ja velvollisuuksia. Vertaamme työssä vanhaa isyyslakia uuteen isyyslakiin ja hallituksen esityksen avulla tutkimme, miten uudistettuja lainkohtia on perusteltu. Analysoimme työssämme isyyden kumoamista koskevia käräjäoikeuksien, hovioikeuksien sekä korkeimman oikeuden tuomioita. Oikeustapausten avulla pyrimme saamaan konkreettisen käsityksen siitä, miten lakiuudistus vaikuttaa isyyden kumoamiseen käytännön tasolla. Käsittelemme sekä vanhan että uuden lain voimassaoloaikana annettuja päätöksiä. Näin voimme analysoida, miten oikeusnormeja on sovellettu kummankin lain voimassaoloaikana. *Oikeusnormi* voi tarkoittaa lakikielen ilmaisua, ilmaisun sisältöä tai näiden yhdistelmää. (Hirvonen 2011.)

Toteutamme tutkimuksemme kvalitatiivisena eli laadullisena tutkimuksena, jossa hyödynnämme lainopillista kirjoituspöytä tutkimusta. *Kvalitatiivinen tutkimus* tähtää tutkimuskohteen laadun ymmärtämiseen ja siinä tutkitaan sekä tulkintoja edellyttävää että merkityksiä sisältävää aineistoa (Tieteen termipankki 2016a). *Lainoppi*, toiselta nimeltään oikeusdogmatiikka, on keskeisin oikeustieteen tutkimusaloista. Lainopin tutkimuskohteena on voimassa oleva oikeus ja sen tehtävänä on voimassa olevien oikeusnormien systematisointi ja tulkinta. (Hirvonen 2011.) Systematisointi tarkoittaa voimassa olevien oikeusnormien järjestämistä niin, että niiden tulkinta käy päinsä (Tieteen termipankki 2016b). Lainoppi tutkii voimassa olevaa oikeutta sekä lain ja muiden oikeuslähteiden materiaalien merkitystä (Hirvonen 2011). Oikeuslähteet ja niiden käyttö ovat perusta oikeudelliselle ratkaisutoiminnalle ja oikeustieteelle. Keskeisimpiä oikeuslähteitä ovat laki, lain esityöt sekä oikeuskäytäntö. (Eduskunta 2019.)

Tutkimusmateriaaleina opinnäytetyössä käytämme ajantasaista lainsäädäntöä, hallituksen esityksiä, kirjallisuutta sekä aiheeseen liittyviä oikeustapauksia. Käymme läpi isyyslakia ja kerromme pääkohdittain, miten isyyslaki muuttui uuden lain astuessa voimaan. Vertaamme vanhaa isyyslakia nykyiseen ja tutkimme, kuinka lakiin tulleet muutokset vaikuttavat lapsen isän oikeuksiin ja velvollisuuksiin.

1.3 Tutkimuksen rajausta ja aikaisempi tutkimus

Uutta isyyslakia on jo aikaisemmin tutkittu niin sosiaalitieteiden kuin oikeustieteidenkin näkökulmista. Oikeudellisesta näkökulmasta katsottuna tutkimuksia uudesta isyyslaista on tehty esimerkiksi lapsen sekä viranomaisen näkökulmista. Isyyslain muutosten tutkiminen yleisellä tasolla olisi liian laaja aihe opinnäytetyöhön, joten tutkimme aihetta rajatusta näkökulmasta. Meidän tutkimuksemme keskittyy isän näkökulmaan, sillä aiheesta ei löytynyt aikaisempia tutkimuksia kyseisestä näkökulmasta katsottuna.

Rajaamme tutkimusaineistoamme niin, että pyrimme vanhaa ja uutta isyyslakia tutkiessa ja vertaamalla keskittymään erityisesti niihin lainkohtiin, jotka ovat muuttaneet lakiuudistuksen myötä ja koskevat isän oikeuksia ja velvollisuuksia. Näin ollen saamme pidettyä tutkimuksemme pituuden opinnäytetyölle sopivissa kohtuullisissa rajoissa. Rajaamme aineistoamme myös niin, että tutkimamme käräjäoikeuksien ja hovioikeuksien oikeustapaukset sijoittuvat aikavälille 2010–2019. Kyseisen rajauksen avulla saamme tuomioistuinten päätöksiä sekä vanhan että uuden isyyslain voimassaoloajoilta.

1.4 Tutkimuksen rakenne

Tutkimuksemme rakenne koostuu kolmesta osasta. Nämä ovat johdanto, teoriaosuus sekä empiirinen osuus. Johdannon alussa kerromme ja perustelemme tutkimuksen aiheen. Tämän jälkeen kerromme tutkimuksen tavoitteista sekä eri tutkimusmenetelmistä, joita käytämme työssä. Näiden lisäksi johdanto sisältää tutkimuksen ja aineiston rajauksen sekä tietoa aikaisemmista tutkimuksista ja tutkimuksen rakenteesta.

Johdannon jälkeen siirrymme teoriaosuuteen, jonka avulla pyrimme antamaan lukijalle kattavan käsityksen aiheesta. Teoriaosuuden alussa käsittelemme isyyslain kehitystä sekä syitä isyyslain uudistamiselle. Tämän jälkeen käymme läpi uudistunutta isyyslakia ja vertaamme sitä samalla vanhaan isyyslakiin. Lainkohdat, joihin perehdymme tarkemmin ovat isyyden määräytyminen, selvittäminen, tunnustaminen, vahvistaminen sekä kumoaminen. Käsitellessämme teoriaa koskien isyyden

kumoamista, käymme myös samalla läpi tuomioistuinten päätöksiä isyyden kumoamisesta ja analysoimme niitä. Lisäksi työmme teoriaosuuteen sisältyvät isän oikeudet ja velvollisuudet.

Teoriaosuuden jälkeen esittelemme työmme empiiristä osuutta. Empiirinen osuus pitää sisällään tietoa tutkimuksen toteuttamisesta sekä tutkimustulosten analysoinnin. Työmme lopuksi arvioimme tutkimuksen luotettavuutta, kerromme jatkotutkimusehdotuksia sekä analysoimme opinnäytetyöprosessiamme kokonaisuudessaan.

2 SYYT ISYSLAIN UUDISTAMISELLE

Uusi isyyslaki (L13.1.2015/11) astui voimaan 1.1.2016. Lakiin tarvittiin uudistus, sillä aikaisempi isyyslaki (L700/1975), joka tuli voimaan 1.10.1976, alkoi olla vanhahtava yhteiskunnan rakenteisiin sekä lainsäädäntöympäristöön tulleiden muutosten vuoksi. Tällaisia muutoksia ovat avoliittojen yleistyminen, avioliiton ulkopuolisen syntyvyyden lisääntyminen, isyystutkimusmenetelmien kehittyminen, muutokset oikeudenkäyntiä koskevissa säännöksissä sekä Suomen sitoutuminen Euroopan ihmisoikeussopimukseen ja lapsen oikeuksia koskevaan yleissopimukseen. Lakiuudistuksen tavoitteena on edistää lapsen edun toteutumista isyysasioissa, saada tasapaino lapsen biologisten, oikeudellisten ja sosiaalisten vanhempien edun välille, turvata oikeutta perhe-elämään tarkoituksenmukaisella tavalla sekä edistää sukupuolten välistä tasa-arvoa. (HE 91/2014.) Käsittelemme tässä luvussa isyyslain uudistamiseen johtaneita syitä sekä isyyslain kehittymistä ja siihen tulleita muutoksia vanhan isyyslain voimassaoloaikana.

2.1 Isyyslain kehittyminen

Isyyslakia on kehitetty vuonna 1976 voimaantulleen lain jälkeen useaan otteeseen. Ensimmäiset muutokset isyyslakiin tehtiin jo pian lain voimaantulon jälkeen. Vuonna 1980 isyyslakiin lisättiin pykälä isyyden toteamisesta avioliiton perusteella. Samana vuonna lakiin lisättiin pykälä isyyden vahvistamisesta tunnustamisella ja tuomioistuimen päätöksellä. Vuonna 1980 lakiin lisättiin säädöksiä myös isyyden kumoamisesta, isyyden selvittämisen tarkoituksesta, isyyden tunnustamiseen liittyvästä äidin ja aviomiehen antamasta hyväksymisestä, holhoojan ja äidin kuulemisesta, kuulemis- ja hyväksymismenettelystä, isyyden tunnustamisen ja sen hyväksymisen muodosta sekä muutoksenhaun käsittelystä. (L5.9.1975/700.)

Seuraavat muutokset isyyslakiin tulivat voimaan vuonna 1984. Silloin uudistukset koskivat isyyden tunnustamisen tunnustamislauseلمان antamista. Vuonna 1999 lakiin tuli muutos perättömän lausuman antamisesta isyyden selvittämisessä. Isyyden tunnustamiseen liittyvään puutteellisuuden korjaamiseen tuli uusi säädös vuonna 2003. Samana vuonna tulivat voimaan erinäisten säännöksiin lukuun pykälät muutoksenhaun rajoituksesta ja käsittelyn kiireellisyydestä. Seuravan kerran isyyslakia

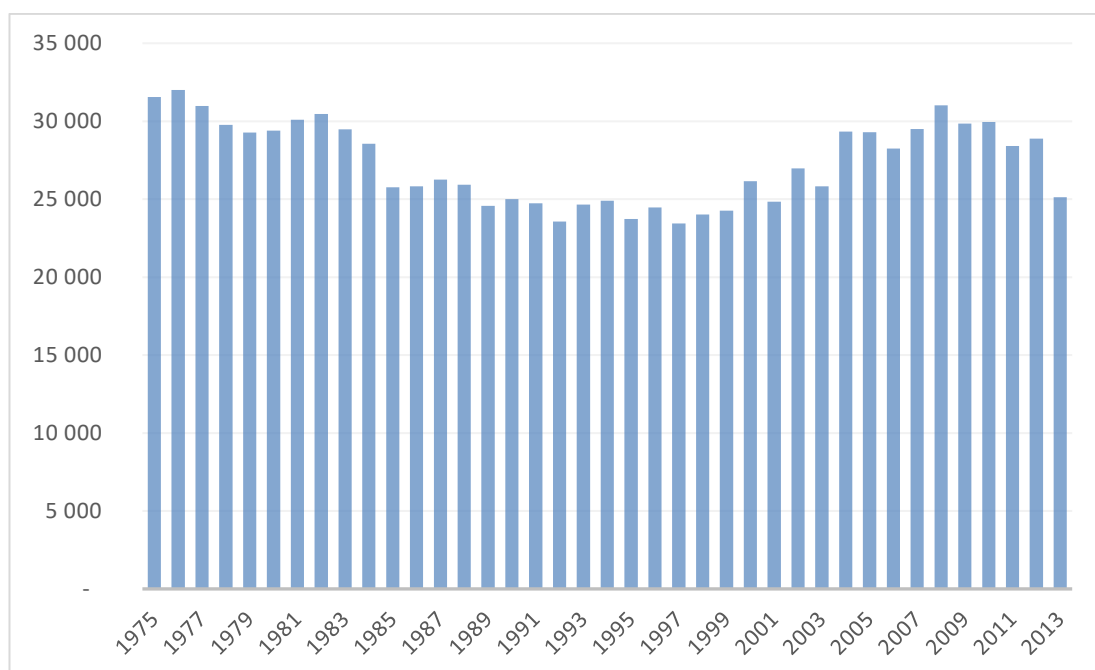
muutettiin vuonna 2005. Silloin muutokset koskivat isyyden selvittämiseen liittyviä lääketieteellisten selvitysten hankkimista ja isyyden vahvistamista koskevaan oikeudenkäyntiin liittyvää kanteen peruuttamista sekä isyyden poissuljentaa. Lisäksi muutoksia tuli isyyden kumoamista koskevaan kanneoikeuteen ja jälleen tunnistetun isyyden kumoamiseen. (L5.9.1975/700.)

Pian näiden muutosten jälkeen, vuonna 2007, lakia päivitettiin taas. Ensin muutettiin isyyden tunnustamisen voimaansaattamista ja isyyden vahvistamista koskevan oikeudenkäynnin kanneoikeutta. Myöhemmin samana vuonna tehtiin muutoksia lain yleisiin säännöksiin koskien isyyden vahvistamista tunnustamisella ja tuomioistuimen päätöksellä sekä pykälään hedelmöityshoidon tuloksena syntyneestä lapsesta ja tämän isästä. Isyyden selvittämiseen liittyviä äidin tiedonantovelvollisuuksia isyyden selvittämistä varten lisättiin, isyyden vahvistamista koskevaan oikeuspaikkaan tehtiin muutoksia ja isyyden kumoamisen perusteita, kanneoikeutta ja tunnistetun isyyden kumoamista muutettiin. Uusia muutoksia isyyslakiin tuli vuotta myöhemmin koskien isyyden tunnustamisen voimaansaattamista. Vuonna 2009 tehtiin muutoksia koskien isyyden vahvistamista koskevan oikeudenkäynnin oikeuspaikkaan ja isyyden kumoamisen oikeuspaikkaan. (L5.9.1975/700.)

Viimeiset muutokset ennen vuonna 2016 tehdyn lain voimaantuloa tehtiin vuonna 2010. Tällöin muutoksia tuli paljon. Niitä tehtiin lakiin koskien isyyden selvittämisen toimeenpanijaa, isyyden tunnustamisen voimaansaattamista ja isyyden vahvistamista koskevan oikeudenkäynnin lapsen puhevallan käyttämistä koskien. Lisäksi säädettiin kansainvälisen yksityisoikeuden alaan kuuluvat säännökset, joita olivat isyyden määräytyminen välittömästi lain nojalla, Suomen viranomaisten kansainvälinen toimivalta, vieraassa valtiossa vireillä olevan asian vaikutus, sovellettava laki, vieraassa valtiossa annettavan päätöksen tunnustaminen, vieraassa valtiossa annettavan päätöksen vahvistaminen, säännösten toissijaisuus ja Suomen oikeusjärjestyksen perusteiden vastaisuus. (L5.9.1975/700.) Isyyslaki on ollut kovan muutostyön kohteena tasaiseen tahtiin ennen kuin lakia uudistettiin vuonna 2016. Eri-laisia muutoksia on tehty kehittyvän yhteiskunnan vuoksi.

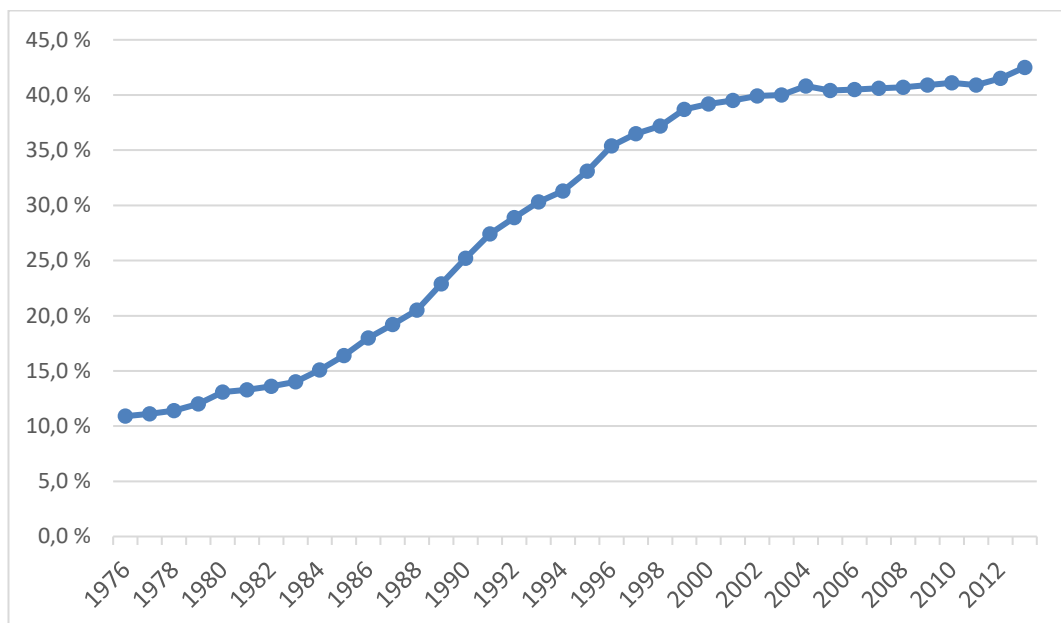
2.2 Avoliittojen yleistyminen ja avioliiton ulkopuolisen syntyvyyden lisääntyminen

Merkittävä tekijä lain uudistamiseksi oli avoliittojen yleistyminen sekä avioliiton ulkopuolisen syntyvyyden lisääntyminen (HE 91/2014). Kuviosta 1 nähdään, että vuonna 1976 Suomessa solmittujen avioliittojen määrä on ollut 32 004. Vuosien saatossa avioliittojen määrä on vähentynyt huomattavasti. Vuonna 2013 avioliittoja solmittiin 25 119. On huomioitava, ettei väestönkasvua ole otettu huomioon kuviossa 1. (Tilastokeskus 2014.) Avoliittojen määrä puolestaan on ollut kasvussa. Veratessa vuosia 1990 ja 2014 selviää, että avoliitot ovat yleistyneet alle 80-vuotiaiden keskuudessa. (Väestöliitto).

Kuvio 1. Avoliittojen määrän kehitys vuosina 1976–2013.

Kuviosta 2 nähdään, että vanhan isyylain säätämisen aikaan vuonna 1975 vain 10,1% lapsista syntyi avioliiton ulkopuolella. Vuonna 2013 avioliiton ulkopuolella syntyi 42,1% lapsista. Avioliiton ulkopuolella syntyneiden lasten määrä on siis kasvanut huomattavasti vanhan isyylain säätämisen ajoista. (Tilastokeskus 2014.)

Kuvio 2. Avioliiton ulkopuolella syntyneet lapset vuosina 1975–2013.

Isyyslaissa määritellyn *isyysolettaman* mukaan aviomies on lapsen isä, kun lapsi on syntynyt avioliiton aikana (L13.1.2015/11). Jos lapsi ei ole syntynyt avioliiton aikana, tulee suorittaa isyyden selvittäminen. Vanhan lain mukaan isyyden selvittäminen tuli tehdä joko äidin kotikunnan lastenvalvojan toimesta tai miehen halutessa tunnustaa isyytensä isän kotikunnan lastenvalvojan toimesta. Isyyden selvittäminen voi lähteä liikkeelle joko viranomaisen tai lapsen äidin tai isän toimesta (L5.9.1975/700). Avioliittojen voimakkaasta yleistymisestä johtuu, että lapsi syntyy usein perheeseen, jossa mies on lapsen biologinen isä ja hän haluaa tunnustaa isyytensä. Vanhan isyyslain säätämisaikaan on ollut eri tilanne. Tällöin lapsen syntyessä avioliiton ulkopuolella, lapsen äiti on usein ollut niin sanottu yksinäinen äiti, ja tällaisessa tapauksessa lapsen isä ei ole välttämättä ollut halukas selvittämään isyyttä. (HE 91/2014).

Avoliittojen yleistymisen ja avioliiton ulkopuolisen syntyvyyden lisääntymisen vuoksi lakia haluttiin uudistaa etenkin sellaisissa tapauksissa, joissa isyys ei määrydy äidin avioliiton perusteella. Vanha isyyslaki koettiin puutteelliseksi, sillä siinä ei ole erikseen säädetty esimerkiksi sellaista tilannetta, jossa lapsi syntyy avoliittoon ja lapsen isäksi halutaan vahvistaa mies, joka elää äidin kanssa

vakiintuneessa avoliitossa. Vanha laki on puutteellinen myös sellaisissa tilanteissa, joissa isyys on epäselvä tai lapsen biologinen isä ei halua selvittää isyyttä. (HE 91/2014.)

2.3 Isyystutkimusmenetelmien kehittyminen

Aikaisemman isyyslain (L5.9.1975/700) säätämisaikaan lääketieteellinen näyttö lapsen ja miehen välisestä sukulaisuussuhteesta hankittiin lähinnä tutkimalla veriryhmien periytyviä ominaisuuksia. Tämän lisäksi käytettiin jossakin määrin niin sanottuja oikeusantropologisia tutkimuksia, jotka perustuivat lapsen, äidin sekä miehen ulkoisten ominaisuuksien vertailuun. Kyseisissä menetelmissä oli kuitenkin melko alhainen poissuljentateho, jonka vuoksi myös sellaiset miehet eivät saaneet poissuljenta, jotka eivät tulleet kysymykseen lapsen isänä. Periytymistä koskeva näyttö oli epävarmaa, joten tämän vuoksi jouduttiin säätämään näyttövarmuus kaksiportaiseksi. Tämä tarkoitti, että periytymistä koskevan näytön lisäksi vaadittiin myös näyttö makaamisesta, ja kaikki isäehdokkaat tuli haastaa vastaajiksi isyyden vahvistamista koskevaan oikeudenkäyntiin. (HE 91/2014.)

Mahdollisuudet saada näyttöä periytymisestä paranivat huomattavasti, kun DNA-tutkimukset tulivat käyttöön 1990-luvulla. Poissuljentateho on DNA-tutkimuksissa huomattavan korkea. Tämän vuoksi poissuljennan saa lähes aina mies, joka ei ole lapsen biologinen isä. (HE 91/2014.)

Laki oikeusgeneettisestä isyystutkimuksesta (L3.6.2005/378) sanoo, että isyystutkimuksessa käytetään pääsääntöisesti suun limakalvolta otettavia solunäytteitä. Suun limakalvolta otettava sivelynäyte voidaan ottaa lastenvalvojan tai muun terveydenhuollon ammattilaisen toimesta. Sivelynäytteen ottaminen ei siis vaadi erillistä käyntiä terveydenhuollon toimintayksikössä, vaan lastenvalvoja voi lähettää näytteen suoraan laboratorioon analysoitavaksi. Näin ollen aikaa voi säästyä jopa useampi viikko, eikä näytteenotto jää tällöin asiakkaan omaan varaan. Sivelynäytteen luotettavuus on verrattavissa verinäytteen luotettavuuteen. On kuitenkin mahdollista, ettei suun limakalvolta saada riittävää näytettä, jonka vuoksi lakiin jätettiin mahdollisuus myös verinäytteen ottamiselle. (HE 91/2014.)

2.4 Sukupuolten välisen tasa-arvon edistäminen

Vuonna 2012 julkaistiin hallituksen tasa-arvo-ohjelma, jossa korostettiin, että isyyslakia uudistaessa tulee myös kiinnittää huomiota sukupuolten väliseen tasa-arvon edistämiseen. Vanhan isyyslain (L5.9.1975/700) mukaan äidillä on ollut oikeus vastustaa isyyden selvittämistä sekä isyyden vahvistamiskanteen nostamista. Isyyden arvostus on vanhan lain säätämisaikojasta kasvanut ja äidin määräysvaltaa on pidetty isyyden selvittämisessä epäoikeudenmukaisena sekä liiallisena suhteessa tasa-arvoiseen vanhemmuuteen sukupuolten välillä. Katsottiin, että kyseinen lainkohta äidin vastustusoikeudesta tulisi muuttaa, koska on tasa-arvon vastaista, että toisella osapuolella on sukupuolensa vuoksi paremmat oikeudet kuin toisella. (HE 91/2014.) Suomen perustuslaissa sanotaan seuraavasti:

”Ketään ei saa ilman hyväksyttävää perustetta asettaa eri asemaan sukupuolen, iän, alkuperän, kielen, uskonnon, vakaumuksen, mielipiteen, terveydentilan, vammaisuuden tai muun henkilöön liittyvän syyn perusteella.” (11.6.1999/731).

Myös naisten ja miesten välisessä tasa-arvolaisissa säädetään asiasta seuraavasti:

”Tämän lain tarkoituksena on estää sukupuoleen perustuva syrjintä ja edistää naisten ja miesten välistä tasa-arvoa sekä tässä tarkoituksessa parantaa naisten asemaa erityisesti työelämässä. Lain tarkoituksena on myös estää sukupuoli-identiteettiin tai sukupuolen ilmaisuun perustuva syrjintä.” (8.8.1986/609).

”Välitön ja välillinen syrjintä sukupuolen perusteella on kielletty.” (8.8.1986/609).

Vanhan isyyslain voidaan katsoa olevan ristiriidassa Suomen perustuslain sekä naisten ja miesten välisen tasa-arvolain kanssa, mikä on yksi syy sille, että isyyslakia haluttiin uudistaa (HE 91/2014).

2.5 Muutokset oikeudenkäyntiä koskevissa säännöksissä

Vanhassa isyyslaissa (L5.9.1975/700) on ollut sellaisia oikeudenkäyntiä koskevia säännöksiä, jotka on myöhemmin otettu asiallisesti samansisältöisinä oikeudenkäymiskaareen (HE 91/2014). *Oikeudenkäymiskaarta* sovelletaan oikeudenkäyntiin yleisissä tuomioistuimissa, jollei oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetussa laissa tai muussa laissa toisin säädetä (L1.1.1734/4). Pääallekkäinen sääntely on tarpeellista, jonka vuoksi se on ollut syytä poistaa. Pääallekkäisiä säännöksiä isyyslaissa ja oikeudenkäymiskaareessa ovat olleet esimerkiksi säännökset isyyttä koskevan

tuomion lainvoimaisuudesta ja oikeudenkäyntikulujen korvaamisesta. Nämä säännökset pysyivät laissa täysin ennallaan vanhan isyyslain voimaantulohetkestä uuden isyyslain voimaantuloon asti. Uudessa isyyslaissa ei ole lainkaan kyseisiä pykäläiä, vaan ne löytyvät asiallisesti samansisältöisinä oikeudenkäymiskaaresta. (HE 91/2014.)

Uudesta isyyslaista löytyy yhä pykälät lapsen puhevallan käyttämisestä, haasteen tiedoksiannosta sekä toimivaltaisesta tuomioistuimesta isyyden vahvistamista ja kumoamista koskevissa oikeudenkäynneissä. Kyseisissä lainkohdissa kuitenkin viitataan oikeudenkäymiskaareen, jossa säännellään tarkemmin näistä asioista. Edellä mainitut sääntelyiden päällekkäisyydet ovat yksi syy isyyslain uudistamiselle. (HE 91/2014.)

2.6 Euroopan ihmisoikeussopimuksen ja lapsen oikeuksia koskevan yleissopimuksen noudattaminen

Myös Euroopan ihmisoikeussopimuksen (SopS 19/1990) ja lapsen oikeuksia koskevan yleissopimuksen (SopS 60/1991) noudattaminen olivat syitä lain uudistamiselle. Euroopan ihmisoikeustuomioistuin on katsonut, että joustamaton kanneajan rajoitus loukkaa ihmisoikeussopimuksen 8 artiklaa, joka kuuluu seuraavasti: ”Jokaisella on oikeus nauttia yksityis- ja perhe-elämäänsä, kotiinsa ja kirjeenvaihtoonsa kohdistuvaa kunnioitusta.” (HE 91/2014, SopS 19/1990.)

Lapsen oikeuksia koskevassa yleissopimuksessa (SopS 60/1991) sanotaan, että lapsella on syntymästään lähtien oikeus, mikäli mahdollista, tuntea vanhempansa ja olla heidän hoidettavanaan. Vanhan isyyslain (L5.9.1975/700) mukaan äidillä on ollut määräysvalta isyyden vahvistamisen osalta, sellaisessa tapauksessa, jossa ei ole ilmaantunut miestä, joka olisi halunnut tunnustaa isyytensä. Lastenvalvojan on pitänyt luopua isyyden selvittämisestä, jos lapsen äiti on vastustanut sitä kirjallisesti. (HE 91/2014.)

Vanha isyyslaki (L5.9.1975/700) oli edellä mainituilta osin ristiriidassa yllä mainittujen valtiosopimusten kanssa. Suomen perustuslain mukaan Suomi on sitoutunut noudattamaan eduskunnan hyväksymiä valtiosopimuksia.

”Eduskunta hyväksyy sellaiset valtiosopimukset ja muut kansainväliset velvoitteet, jotka sisältävät lainsäädännön alaan kuuluvia määräyksiä tai ovat muutoin merkitykseltään huomattavia taikka vaativat perustuslain mukaan muusta syystä eduskunnan hyväksymisen.” (11.6.1999/731.)

3 UUDISTUNUT ISYYSLAKI

Tässä luvussa tarkastelemme uutta isyyslakia vanhan lain rinnalla ja vertailemme siihen tulleita muutoksia. Aloitamme lain tarkastelemisen isyyden määräytymisestä ja siirrymme sen jälkeen isyyden selvittämiseen ja siihen liittyviin menettelyihin. Tämän jälkeen käymme läpi, miten isyyden tunnustaminen ennen ja jälkeen lapsen syntymisen on muuttunut, ja miten tunnustaminen hyväksytään. Seuraavat kappaleemme käsittelevät isyyden tunnustamisen peruuttamista ja kiistämistä, jonka jälkeen tarkastelemme isyyden vahvistamista maistraatissa ja oikeudenkäynnissä. Lopuksi käsittelemme isyyden kumoamista maistraatissa sekä tuomioistuimessa. Kyseisessä luvussa käymme myös läpi käräjäoikeuksien, hovioikeuksien sekä korkeimman oikeuden antamia ratkaisuja isyyden kumoamista koskevista oikeustapauksista. Käräjäoikeuksien ja hovioikeuksien tuomiot pyysimme henkilökohtaisesti tuomioistuimilta, ja korkeimman oikeuden tuomiot ovat peräisin Finlexistä. Pyysimme käräjäoikeuksilta ja hovioikeuksilta tuomioita aikaväliltä 2010–2019, saadaksemme sekä vanhan (L5.9.1975/700) että uuden isyyslain (L13.1.2015/11) voimassaoloaikana tehtyjä päätöksiä. Oikeustapausten avulla tarkastelemme, kuinka isyyden kumoamista koskevia oikeusnormeja sovelletaan tuomioistuimissa. Analysoimiemme oikeustapausten tarkoituksena on myös helpottaa lakipykälien ymmärtämistä käytännöntasolla.

3.1 Isyyden määräytyminen

Lain mukaan isyyden määräytymiseen on useita eri tapoja. Yksi tapa isyyden määräytymiselle on isyysoletama, joka tarkoittaa, että lapsen isä määräytyy sen mukaan, kenen kanssa lapsen äiti on naimisissa lapsen syntymähetkellä. Sellaisessa tapauksessa, jossa avioliitto on purkautunut aviomiehen kuoleman vuoksi ennen kuin lapsi on syntynyt, on aviomies kuitenkin lapsen isä, jos hänen voidaan todeta siittäneen lapsen. Jos äiti on mennyt uudelleen naimisiin ennen kuin lapsi on syntynyt, on äidin uusi aviomies lapsen isä. (L13.1.2015/11.)

Uutta ja vanhaa isyyslakia verratessa keskenään, voidaan isyyden määräytymisen kohdalla todeta isyysoletaman laajentuneen. Isyysoletamaa on haluttu laajentaa koskien sellaisia tilanteita, joissa lapsi syntyy miehen kuoltua. Vanhan lain mukaan

tilanteessa, jossa lapsi on saanut alkunsa ennen avioliiton solmimista ja avioliitto on purkautunut aviomiehen kuoleman vuoksi ennen lapsen syntymää, on lapsen tullut nostaa kanne isyyden vahvistamiseksi miehen oikeudenomistajia vastaan. Tätä on pidetty vanhassa isyyslaissa epäkohtana. On hyvin todennäköistä, että lapsen äidin kanssa avioliitossa ollut mies on siittänyt lapsen, vaikka lapsi olisi saanut alkunsa ennen avioitumista. Vanhemmat ovat voineet avioitua turvatakseen äidin ja syntymättömän lapsen aseman, jos miehen kuolema on ollut odotettavissa. Äidin ja syntymättömän lapsen aseman turvaamiseksi on ollut oleellista, että kyseistä lainkohtaa on muutettu. Uuden isyyslain laajennettua isyyssolettamaa sovelletaan myös ennen uuden lain voimaantuloa syntyneisiin, joten se koskee kaikkia, riippumatta syntymäajasta. (HE 91/2014; Helin 2016, 44.)

Isyyssolettaman juuret ovat pitkälle historiaan ulottuvia. Kun polveutumisen tutkintaan ei ollut olemassa vielä varmoja keinoja, soveltamista pidettiin ainoana mahdollisuutena. Isyyssolettamaa pyrittiin aikoinaan pitämään luotettavana uskonnon ja erilaisten rangaistusten myötä tulevan korkean seksuaalimoraalin avulla, joka ei sallinut sivusuhteita avioliitossa olevalle. Nykyisin isyyden tutkiminen on mahdollista kaikissa tapauksissa. Tutkimusten tekemistä pidetään kuitenkin usein kalliina ja vaivalloisina ja joissain tapauksissa lainsäätäjien mukaan myös turhina, sillä perhe-elämän katsotaan olevan sen verran järjestäytyntä, että isyys voidaan päätellä havaittavista tosiseikoista, kuten äidin avioliitosta. (Helin 2016, 35-36.)

Isyys määräytyy maistraatin tai tuomioistuimen päätöksellä, mikäli se ei määräydy isyyssolettaman mukaan. Tällöin lapsen isä on se, joka on siittänyt lapsen tai se, jonka siittiöitä on käytetty äidin hedelmöittämiseen muulla tavalla ja tämän seurauksena on syntynyt lapsi. Jos lapsi on syntynyt hedelmöityshoidon tuloksena, lapsen isä on mies, joka on yhteisymmärryksessä lapsen äidin kanssa antanut suostumuksensa hoitoihin. Mikäli nainen on saanut hedelmöityshoitoa yksin ja siittiöitä luovuttanut mies on suostunut isyyden vahvistamiseen ennen hoitoa tai sen jälkeen yhteisymmärryksessä äidin kanssa, on hän lapsen isä. Mikäli nainen ottaa ilman miehen suostumusta talteen miehen spermaa, minkä jälkeen sperma siirretään toisen henkilön avustuksella naiseen ja avustaja ottaa toimenpiteestä palkkion, kyseessä on tällöinkin hedelmöityshoito. Tässä tilanteessa sovelletaan

suostumusperiaatetta, jonka perusteella miehestä ei tule isää. Mikäli avustaja tekee työnsä ilman palkkiota, sovelletaan *polveutumisperiaatetta*, jolloin miehestä tulee lapsen isä. Tilanteessa voidaan katsoa, että mies on hedelmöittänyt äidin ja näin ollen kyseessä on siittiöiden muu käyttäminen eikä hedelmöityshoito. Toimenpidettä voidaan luonnehtia hedelmöityshoidoksi ilman edellytystä, että kaikkia hedelmöityshoitolain (L 22.12.2006/1237) vaatimuksia olisi noudatettu. Isyyslaki on lakiuudistuksen jälkeen säilynyt samanlaisena koskien isyyden määräytymistä maistraatissa tai tuomioistuimissa. (L13.1.2015/11; L22.12.2006/1237; Helin 2016, 45-47.)

Isyys määräytyy Suomen lain mukaan, jos lapsen äidillä on asuinpaikka Suomessa lapsen syntymän aikaan tai lapsen äidillä ei tuolloin ole asuinpaikkaa missään valtiossa ja hän oleskelee Suomessa tai on vaihtoehtoisesti turvapaikanhakijana Suomessa. Jos Suomen laki ei tule sovellettavaksi edellä mainitusti, isyys määräytyy kuitenkin samoin perustein, kun kyseessä on jokin toinen valtio. Jos lapsella on syntymän aikaan läheisempi yhteys johonkin muuhun valtioon, sovelletaan kyseisen valtion lakia isyyden määräytymisessä. (L13.1.2015/11.)

3.2 Isyyden selvittäminen

Isyyden selvittämisen tarkoituksena on hankkia sellaista näyttöä, jonka avulla isyys voidaan vahvistaa tai todentaa. Isyydestä ei siis voida sopia. (L13.1.2015/11; Helin 2016, 90). Isyyden selvittäminen tehdään ennen isyyden vahvistamista. Tyypillisin tilanne, jossa isyyttä ryhdytään selvittämään, on sellainen, jossa lapsi on syntynyt avioliiton ulkopuolella. Isyyden selvittäminen on kuitenkin mahdollista myös silloin, kun kyseessä on avioliitossa syntynyt lapsi. (Kangas 2012, 44.)

Isyys selvitetään oikeusgeneettisen isyystutkimuksen avulla. *Oikeusgeneettinen isyystutkimus* on ihmisen geenien, muun periytyvän DNA:n tai geenituotteiden tutkimista. Oikeusgeneettinen isyystutkimus tehdään, jotta isyys voidaan vahvistaa tai kumota. (L3.6.2005/378.) Lastenvalvojan tulee tilata isyyden selvittämiseksi oikeusgeneettinen isyystutkimus lapsesta, äidistä sekä miehestä, joka saattaa olla lapsen isä, mikäli mies pyytää tutkimusta tai lastenvalvoja katsoo sen tarpeelliseksi

(L13.1.2015/11). Poikkeustapauksissa tutkimus voidaan tehdä myös miehen tai lapsen äidin sukulaisista (L3.6.2005/378).

3.2.1 Isyyden selvittäjä

Isyyden selvittämisen tekee *lastenvalvoja* lain määräämissä tapauksissa. Lastenvalvoja on kunnallinen virkamies, jonka kelpoisuusvaatimuksista säädetään sosiaalihuollon ammatillisen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista annetussa laissa (272/2005). Lastenvalvojan tulee selvittää isyys, kun hän saa tiedon alaikäisestä lapsesta, jonka osalta isyys ei määrydy äidin avioliiton mukaan. Lastenvalvoja saa useimmiten tiedon avioliiton ulkopuolella syntyneestä lapsesta maistraatilta. Tieto voi myös tulla esimerkiksi lapsen äidiltä tai varttuneemmalta lapselta itseltään. Alaikäisen lapsen ikä ei vaikuta lastenvalvojan velvollisuuteen selvittää isyys. Lapsi voi olla useitakin vuosia vanha selvittämisvelvollisuuden alkaessa, mikäli lapsi on jäänyt isättömäksi isyyden kumoamisen seurauksena. Lastenvalvojan toimintavelvollisuus päättyy lapsen tullessa täysi-ikäiseksi, ellei mies tunnusta isyyttään. Lakiuudistuksen myötä isyyden selvittämistä koskeva ikäraja nousi kolmella vuodella. Vanhan lain mukaan isyyden selvittämisen rajana oli lapsen 15 vuoden ikä. (Helin 2016, 93; HE 91/2014; L13.1.2015/11.)

Lastenvalvoja selvittää isyyden myös silloin, jos mies haluaa tunnustaa isyytensä ja isyys ei määrydy isyysolettaman mukaan. Alaikäisen lapsen ikä ei tällöinkään vaikuta lastenvalvojan isyydenselvittämisvelvollisuuteen. Isyyden selvittäminen kyseisessä tapauksessa ei edellytä vanhan lain mukaista isyyden tunnustamista, selvittämisen käynnistämiseksi. Lastenvalvoja selvittää isyyden myös sellaisessa tapauksessa, jossa lapsen syntymästä on kulunut alle puoli vuotta ja lapsen vanhemmat pyytävät lastenvalvojalta isyyden selvittämistä. Lakia muutettiin kyseiseltä osin niin, että lastenvalvojan toimintavelvollisuus laajeni entiseen verrattuna. Syynä kyseisen kohdan muutokselle on se, että on lapsen edun mukaista selvittää lapsen alkuperää koskevat epäselvyydet mahdollisimman varhaisessa vaiheessa. Lapsen edun turvaamiseksi vanhempien tulee pyytää isyyden selvittämistä kuuden kuukauden sisällä lapsen syntymästä. Vanhan lain mukaan lastenvalvojalla ei ollut toimivaltaa sellaisen lapsen osalta, johon sovellettiin isyysolettamaa. Tilanteessa,

jossa isyysolettaman ulkopuolinen mies haluaa tunnustaa isyyden, on lastenvalvojan selvittävä isyys, mutta vain, jos lapsen vanhemmat hyväksyvät isyyden selvittämisen. (HE 91/2014; L13.1.2015/11.)

Isyyden selvittäjänä toimii pääasiassa äidin kotikunnan lastenvalvoja. Tietyissä poikkeustilanteissa isyyden selvittäjänä voi toimia lapsen kotikunnan lastenvalvoja. Tällainen poikkeustilanne voi olla sellainen, että lapsen äiti on kuollut, lapsi on täyttänyt 15 vuotta tai äidillä ei ole Suomessa kotikuntaa. Jos lapsella ei ole kotikuntaa Suomessa, isyyden selvittäjänä toimii lapsen oleskelukunnan lastenvalvoja. Isyyden selvittämispalvelu on käytössä turvapaikanhakijoiden ja muiden Suomessa laillisesti oleskelevien lisäksi myös luvottomasti maassa oleskelijoilla. Jos mies haluaa tunnustaa isyytensä, voi isyyden selvittämisen toimeenpanijana olla isän kotikunnan lastenvalvoja, ellei isyyden selvittäminen kuulu poikkeustapauksissa mainituille lastenvalvojille. Jos edellä mainituin perustein ei tiedetä, minkä kunnan lastenvalvojalle isyyden selvittäminen kuuluu, isyyden selvittämisen toimeenpanijana toimii Helsingin kaupungin lastenvalvoja. Tällainen tilanne voi olla esimerkiksi Suomesta turvapaikkaa hakevalla miehellä, jolla ei ole asuinpaikkaa missään valtiossa, ja hän haluaa tunnustaa isyytensä sellaiseen lapseen, jolla ei myöskään ole asuinpaikkaa tai oleskelupaikkaa Suomessa. (Helin 2016, 98; L13.1.2015/11.)

3.2.2 Isyyden selvittämisen ajankohta

Isyys selvitetään pääsääntöisesti vasta lapsen syntymän jälkeen. Isyyden selvittäminen voidaan kuitenkin aloittaa jo ennen lapsen syntymää, jos on mahdollista, että isyyden näytön saaminen muutoin vaarantuisi tai jos isyyden selvittämiseen ennen lapsen syntymää on muu erityinen syy. Tällaisesta tilanteesta voi olla kyse, jos lapsen isäksi otaksuttu mies on vakavasti sairas tai hän on lähdössä pysyvästi tai pitkäksi aikaa ulkomaille. Tällöin oikeusgeneettisen isyystutkimuksen tekemiseksi tarvittava näyte voidaan ottaa miehestä etukäteen. Lapsesta näyte voidaan ottaa vasta hänen syntymänsä jälkeen, sillä näytteenottoon sikiöstä liittyy riski raskauden keskenmenosta. (HE 91/2014; L13.1.2015/11.) Mikäli toinen mies kuin hän, joka on tunnustanut lapsen ennakoita, ilmoittaa lastenvalvojalle olevansa lapsen isä,

voidaan katsoa perustelluksi aloittaa isyyden selvittämiseen liittyvät kuulemiset, vaikka lapsi ei olisikaan vielä syntynyt. (Helin 2016, 107).

Lapsen syntyessä kuolleena, isyyden selvittämiseen ei ryhdytä lainkaan. Tähän sääntöön ei ole poikkeuksia. Mikäli lapsi syntyy elävänä, mutta kuolee ennen isyyden selvittämistä, isyyden selvittämiskäsittely raukeaa. Isyyden selvittäminen aloitetaan kuitenkin uudestaan, mikäli mies haluaa tunnustaa olevansa isä lapselle, joka on kuollut niin pian syntymänsä jälkeen, ettei tunnustamista sitä ennen ehditty toimittaa. Tunnustamislausuma tulee tällaisessa tapauksessa antaa vuoden sisällä lapsen kuolemasta. Näissä tapauksissa on lastenvalvojan arvioinnin alaista, onko isyyden tunnustaminen yhä mahdollista. Mikäli on, isyyden selvittäminen aloitetaan. Lastenvalvojan kanta ei kuitenkaan sido maistraattia, joka tekee päätöksen siitä, voidaanko isyys vahvistaa tunnustamisen perusteella. (HE 91/2014; L13.1.2015/11; Helin 2016, 108.)

3.2.3 Isyyden selvittämisen keskeyttäminen

Isyyden selvittäminen tulee keskeyttää, mikäli 15 vuotta täyttänyt lapsi sitä vaatii. Lapsen ei tarvitse esittää perusteluita sille, miksi hän haluaa isyyden selvittämisen keskeytettävän. Hänen tulee kuitenkin ymmärtää mikä merkitys keskeyttämisellä on. Lisäksi vaatimus tulee esittää vapaaehtoisesti, jotta sen voidaan katsoa olevan pätevä. Lapsen täytettyä 15 vuotta, hänet tulee kutsua neuvotteluun, jossa keskustellaan isyyden selvittämisestä. (Helin 2016, 129-130.)

Myös lastenvalvoja voi päättää tietyissä tilanteissa isyyden selvittämisen keskeyttämisestä. Tällainen tilanne voi olla esimerkiksi kyseessä, jos isyyden vahvistamista varten ei ole saatavissa tarpeeksi tietoa tai jos lapsi on syntynyt hedelmöityshoidon seurauksena, eikä siittiöitä luovuttanut mies ole suostunut isyyden vahvistamiseen ja nainen on saanut hedelmöityshoitoa yksin. Lastenvalvoja voi myös päättää isyyden selvittämisen keskeyttämisestä, jos mies ei ole tunnustanut lasta ja voidaan katsoa, ettei isyyden selvittäminen ole lapsen edun mukaista eikä 15 vuotta täyttänyt lapsi myöskään vaadi sitä. Säännöksen tarkoituksena on huomioida tilanteet, joissa inhimilliset syyt voidaan katsoa olevan painavampia kuin pyrkimys isyyden selvittämisestä. Tällaisia voivat olla esimerkiksi tilanteet, joissa lapsi on saanut alkunsa

raiskauksen tai inestien seurauksena tai äidin ja lapsen turvallisuus sekä terveys ovat uhattuina. Äidin terveyteen liittyvät syyt väistyvät, mikäli 15 vuotta täyttänyt lapsi itse vaatii isyyden selvittämisen jatkamista. On katsottu, että 15-vuotias kykenee itse arvioimaan parhaiten oman etunsa asiassa. (HE 91/2014; L13.1.2015/11.)

Isyyden selvittämisen keskeyttämisen perusteena voi olla myös tilanne, jossa äiti ei ole suostunut vaatimukseen, jonka mies on esittänyt koskien DNA-tutkimuksen toimittamista ennen isyyden tunnustamista. Isyys on mahdollista vahvistaa myös ilman DNA-tutkimusta. Miehen kannalta saattaa olla kuitenkin tärkeää, että hän saa tiedon polveutumisesta ennen kuin isyys vahvistetaan. Tilanteessa, jossa isyyden selvittäminen keskeytetään tällä perusteella, mies saa kanneoikeuden ja voi näin ollen vaatia käräjäoikeudessa äitiä antamaan näytteen sekä äidistä että lapsesta. (Helin 2016, 131.)

3.2.4 Isyyden selvittäminen vastoin äidin tahtoa

Vanhassa isyyslaissa oli säännös, jonka mukaan lastenvalvoja ei saanut aloittaa tai jatkaa isyyden selvittämistä vastoin äidin tahtoa. Lastenvalvojan tuli neuvotteluissa kertoa lapsen äidille millaisia isyyden selvittämismenettelyt ovat, millaista tietojen hankintaa isyyden selvittämiseksi käytetään ja lisäksi, mitkä ovat prosessin eri vaiheet. Tämän jälkeen lastenvalvoja tiedusteli äidiltä, haluaako tämä, että lastenvalvoja huolehtii isyyden selvittämisestä. Mikäli äiti vastusti isyyden selvittämistä, lastenvalvoja ei saanut aloittaa tai jatkaa prosessia. Lapsen äidin oli kirjallisesti ilmoitettava lastenvalvojalle vastustavansa isyyden selvittämistä ja kirjattava, että lapsi oli yksin äidin huollettavana. Säännös antoi äidille yksipuolisen mahdollisuuden kieltää isyyden selvittämisen. (Kangas 2012, 46; HE 91/2014.)

Edellä mainittu säännös päätettiin jättää pois uudesta isyyslaista. Syynä tälle oli se, että säännös oli ristiriidassa Yhdistyneiden kansakuntien lapsen oikeuksia koskevan yleissopimuksen, Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen tapauskäytännön, Suomen perustuslain sekä naisten ja miesten välisen tasa-arvolain kanssa. Myös oikeusjärjestyksen mukaan sopimus lapsen syntyperän salaamisesta katsotaan hyvän tavan vastaiseksi, eikä sellaiseen sopimukseen vetoaminen olisi tehokasta (Kangas 2012, 46). Äidin yksipuolinen vastustusmahdollisuus korvattiin uudessa laissa

lastenvalvojan arviolla lapsen edusta. (HE 91/2014.) Äidin mahdollisuutta kieltäytyä isyyden selvittämisestä perusteltiin aiemmin sillä, että lapsen äidillä saattoi olla tiedossa lapsen potentiaalisesta isästä sellaisia seikkoja, joiden takia hän ei halunnut olla lapsen isään yhteydessä. Näin ollen ei voitu pitää lapsen edun mukaisena sitä, että isä pitäisi yhteyttä lapseen ollessaan esimerkiksi narkomaani tai väkivaltainen. Katsottiin, että tarve mahdollisen isäsuhteen ylläpitoon olisi pienempi kuin tarve pitää mies loitolla kummankin elämästä. Äidin kieltö ei kuitenkaan estänyt lasta myöhempään isyyden selvittämiseen. Äidin mahdollisuus kieltäytyä isyyden selvittämisestä ei myöskään estänyt miestä, joka oli jo tunnustanut isyytensä. Mies sai suorittaa isyyden selvittämisprosessin loppuun, jos oli sen jo tunnustamisella aloittanut. (Kangas 2012, 46-47.)

3.3 Isyyden tunnustaminen

Tunnustamalla isyyden, mies ilmoittaa olevansa lapsen isä ja tahtovansa, että isyys vahvistetaan. *Isyyden tunnustamisen* perustarkoituksena on mahdollistaa isän vahvistaminen lapselle, jolla ei ole avioliitto-olettaman mukaista eikä tuomioistuimen tai maistraatin vahvistamaa isää. Isyyden tunnustaminen ei siis koske sellaista tapusta, jossa lapsella on jo isä. Jos lapsi on adoptoitu, isyyttä ei myöskään voida tunnustaa. Jos isyys on kuitenkin todettu isyysolettaman nojalla, voidaan isyys tunnustaa, mikäli lapsen äiti ja isyysolettaman mukainen mies tämän hyväksyvät. Tällöin kyse on tilanteesta, jossa äidin aviomies ei ole lapsen biologinen isä ja osapuolet haluavat lapsen oikeudellisen isyyden vastaavan biologista isyyttä. Isyyttä ei voida myöskään tunnustaa sellaisessa tapauksessa, jossa lapsi on kuollut. Perusteena tälle on se, että isyyden tunnustamisella ei voida enää tässä vaiheessa edistää lapsen parasta. Rajoituksella estetään myös se, että mies tunnustaisi isyytensä vain periäkseen lapsen. Isyys voidaan kuitenkin tunnustaa tilanteessa, jossa lapsi on kuollut pian syntymänsä jälkeen ja isyyden tunnustamista ei ole voitu tehdä lapsen eläessä. Tällöin isällä on vuosi aikaa lapsen kuolemasta tunnustaa isyytensä. Vastasyntyneen lapsen kuollessa äiti ja lapsen biologinen isä saattavat pitää inhimillisesti tärkeänä sitä, että isyys on mahdollista vielä vahvistaa. (HE 91/2014; L13.1.2015/11; Helin 2016, 50)

Vanhan lain voimassa ollessa tunnustamislausema oli annettava lapsen yhä eläessä. Tämän voitiin katsoa kuitenkin olevan kohtuutonta vaikeassa elämäntilanteessa olevalle tunnustajalle, minkä vuoksi lainkohtaan päätettiin tehdä muutos. Laissa ei ole määritelty aikarajaa sille, kuinka kauan lapsen tulisi elää syntymänsä jälkeen, jotta tunnustaminen estyisi. Isyyden tunnustamisen vahvistava maistraatti harkitsee asiaa yksittäistapauksessa vallitsevien olosuhteiden mukaan. Yleensä kohtuullisen ajan tunnustamiselle ilman vaikeuksia voidaan katsoa olevan muutama kuukausi lapsen syntymästä. Mikäli mies on vakavasti sairas tai ulkomailla, kohtuullinen aika voi olla hieman pidempi. (HE 91/2014; L13.1.2015/11.)

3.3.1 Isyyden tunnustaminen ennen lapsen syntymää

Mies voi tunnustaa uuden isyyslain mukaisesti isyytensä ennen lapsen syntymää henkilökohtaisesti terveydenhoitajalle, kätilölle tai äidin kotikunnan lastenvalvojalle annettavalla ilmoituksella ja tulevan äidin ollessa läsnä. Tunnustamisen merkitys sekä oikeusvaikutukset tulee kertoa ennen tunnustamisen vastaanottamista tulevalle äidille sekä miehelle, joka haluaa tunnustaa isyytensä. Tunnustamisen vastaanottamisesta tulee kieltäytyä, mikäli äiti vastustaa tunnustamista, tulevan äidin tai miehen henkilöllisyyttä ei ole selvitetty luotettavasti, on epäily, ettei tunnustaja ole lapsen isä tai jompikumpi vanhemmista ei kykene ymmärtämään, mikä merkitys isyyden tunnustamisella on. Mikäli isyys tunnustetaan ennen lapsen syntymää, vanhempien ei tarvitse lapsen syntymän jälkeen tehdä mitään isyyden vahvistamiseksi, vaan asia hoidetaan viranomaisten toimesta. (L13.1.2015/11; Helin 2016, 62.)

Vanhan lain voimassaolon aikaan tunnustamislausemaa ei voitu antaa ennen lapsen syntymää. Tämä koettiin hankalaksi erityisesti sellaisissa tapauksissa, joissa lapsi syntyi avoliittoon ja isyydestä ei ollut epäselvyyttä. Vanhan isyyslain mukaan miehellä tuli olla mahdollisuus saada tietoonsa ulkoisia seikkoja, kuten lapsen ulkoiset piirteet ja lapsen siirtämisen ajankohta. Muun muassa näiden seikkojen perusteella pystyttiin arvioimaan paremmin kysymystä siitä, kuka lapsen isä on. Yhteiskunnallinen kehitys sekä perherakenteiden muutos vaikuttivat siihen, että lakia haluttiin uudistaa isyyden tunnustamisen osalta. Isyyden tunnustamisen keskittäminen

isyyden selvittämisen kanssa saman menettelyn yhteyteen oli tarpeetonta ja eri osapuolia aiheettomasti kuormittavaa. Uuden lain valmisteluissa tärkeäksi kysymykseksi nousikin, miten isyyden vahvistaminen tällaisissa perheissä, joissa lapsi syntyy avioliiton ulkopuolella, olisi parasta järjestää. (HE 91/2014; Helin 2016, 60.)

3.3.2 Isyyden tunnustamisen peruuttaminen ja kiistäminen

Mies voi *peruuttaa* tunnustetun isyyden ennen lapsen syntymää 30 päivän kuluessa lapsen syntymästä. Miehen tulee tehdä kirjallinen ilmoitus isyyden tunnustamisen peruuttamisesta lastenvalvojalle, joka on hoitanut isyyden tunnustamista. Peruuttamismahdollisuuden varaaminen miehelle on katsottu kohtuulliseksi, koska mies ei ole voinut tehdä sellaisia havaintoja lapsesta ennen lapsen syntymää, mitkä voivat vaikuttaa tunnustamiseen. Myös lapsen siirtämisaika selkenee, kun tiedetään lapsen syntymäaika sekä kehittyneisyys syntymähetkellä. Tunnustamisen peruuttaminen voidaan tehdä myös ennen lapsen syntymää eikä isän tarvitse antaa sille perusteita. Peruuttaessa isyyden tunnustamisen tunnustaminen menettää vaikutuksensa. Sen jälkeen isyyden vahvistamisasia etenee lapsen synnyttyä normaalimuotoiseen isyyden selvittämiseen. Mikäli selvitys tuottaa näytön kyseisen miehen isyydestä, hänelle varataan tilaisuus, jossa isyys voidaan tunnustaa. Tällöin isyyden tunnustaminen suoritetaan uudelleen alusta. Peruutettu tunnustaminen ei vaikuta asiaan. (HE 91/2014; L13.1.2015/11; Helin 2016, 68.)

Lapsen äidillä tai miehellä, joka katsoo olevansa lapsen isä, on oikeus ilmoittaa määrääjassa käsityksensä tunnustajan isyydestä. Tästä ilmoituksesta käytetään nimitystä isyyden tunnustamisen *kiistäminen*. Kiistämistä ei tarvitse perustella lainkaan. Myös kiistämislmoitus toimitetaan lastenvalvojalle. Isyyskysymystä ei ennakkotunnustamisen antamisen yhteydessä selvitetä, jolloin jää mahdolliseksi, että tunnustuksen sijaan joku toinen mies onkin lapsen isä. Ennakkotunnustamisen kiistäminen onkin ainoa oikeusturvakeino heille, jotka pitävät itseään oikeana lapsen isänä. Mikäli mies, joka katsoo olevansa lapsen isä, tietää, että toinen mies on ennakkotunnustanut lapsen, voi hänkin ilmoittaa kiistämisestä jo ennen kuin lapsi on syntynyt. Kiistämisen tärkein oikeusvaikutus on se, että isyyttä ei voida vahvistaa

enää suppeamuotoisen isyyden selvittämisen perusteella, vaan se siirtyy perusmuotoiseen isyyden selvittämiseen. (Helin 2016, 69-70.)

3.3.3 Isyyden tunnustaminen lapsen syntymän jälkeen ja tunnustamisen hyväksyminen

Kun lapsi on syntynyt, mies voi *tunnustaa* isyytensä ilmoittamalla tunnustamisen vastaanottajalle olevansa lapsen isä. Tunnustamisen vastaanottaja voi olla lastenvalvoja, maistraatin päällikkö, henkikirjoittaja tai julkinen notaari. Tunnustamisen vastaanottajana voi olla myös vihkijä sellaisessa tapauksessa, jossa mies avioliittoa solmiessaan haluaa tunnustaa olevansa kihlakumppaninsa lapsen isä. Tämä säännös on jäänne ajalta, jolloin lapsen aseman kannalta katsottiin tärkeäksi, että hän oli syntynyt avioliitossa eikä sen ulkopuolella. Tunnustaminen voidaan tehdä myös ulkomailla, jolloin sen ottaa vastaan Suomen edustajiston virkamies, joka voi konsulipalvelulain (498/1999) mukaan suorittaa edustustossa julkisen notaarin tehtäviä. (HE 91/2014; L13.1.2015/11; Helin 2016, 78.)

Tunnustamisen vastaanottajan tulee ennen tunnustamista selvittää miehelle isyyden tunnustamisen merkitys sekä oikeusvaikutukset. Miehelle tulee myös ilmoittaa, että tahallinen väärän tiedon antaminen ilmoituksessa ei ole lapsen edun mukaista ja saattaa tulla rikosoikeudellisesti arvioitavaksi. Myös sellaisen tiedon hyväksyminen, minkä mies tietää olevan väärä, voi tulla samasta syystä rikosoikeudellisesti arvioitavaksi. (HE 91/2014; L13.1.2015/11.)

Isyyden tunnustamisen *hyväksyminen* on tarpeen silloin, kun tunnustetaan sellainen lapsi, jolla on jo isä äidin avioliiton perusteella. Elleivät äiti sekä aviomies ole hyväksyneet, että joku muu tunnustaa isyyden, isyyttä ei voida tunnustamisen perusteella vahvistaa. Jos lapsi on yli 15-vuotias ja hän ei ole hyväksynyt isyyden tunnustamista ei isyyttä voida myöskään vahvistaa tunnustamisen perusteella. Isyyden selvittämisestä huolehtiva lastenvalvoja ottaa ensisijaisesti vastaan hyväksymislausuman. Tunnustajan kannalta on tärkeää, että lapsi saa tiedon tunnustamisesta, sillä tunnustamisen hyväksyminen on edellytyksenä vahvistamiselle. Useimmiten isyyden tunnustava mies onkin ollut yhteydessä lapseen ja kertonut tunnustamisesta. Mikäli näin ei ole, lastenvalvoja informoi häntä. Isyyttä ei voida tunnustamisen

perusteella vahvistaa ilman tiedon saaneen suostumusta kuin vain tapauksessa, jossa lapsi ei voi jostain syystä, esimerkiksi kehitysvammaisuuden takia, ymmärtää tunnustamisen merkitystä. (HE 91/2014; L13.1.2015/11; Helin 2016, 80-81.)

3.4 Isyyden vahvistaminen

Isyyden tunnustamisen jälkeen isyys voidaan vahvistaa joko maistraatissa tai oikeudenkäynnissä. Suuria isyyslain muutoskohteita ovat olleet *isyiden vahvistamiseen* liittyvät säännökset. Muun muassa äidin vastustusoikeudesta lapsen isän selvittämistä kohtaan luovuttiin. Tällä muutoksella edistetään lapsen oikeutta saada tietää molemmat biologiset vanhempansa. Uuden isyyslain tullessa voimaan myös isyyden takautuva vahvistaminen säädettiin mahdolliseksi. Tämä tarkoittaa sitä, että myös he, jotka ovat syntyneet ennen vanhan isyyslain voimaantuloa, eli ennen vuotta 1976, saavat takautuvasti oikeuden isyyden vahvistamista koskevan kanteen nostamiseksi. Vanhan lain tullessa voimaan avioliiton ulkopuolella syntyneillä kanneoikeus isyyden vahvistamiseksi oli rajattu viiteen vuoteen. (Oikeus.fi 2015.)

Merkittäviä muutoksia isyyslakiin tehtiin itseään isänä pitävän miehen kanneoikeuden laajentamalla sitä siten, että mies pystyy nostamaan isyyden vahvistamista koskevan kanteen tunnustamatta isyyttään. Voimassaolevan isyyslain myötä pyritään silti siihen, etteivät perheeseen kuulumattomat voi vaatia, että aviomiehen isyys kumoataisiin. Jos kyseessä on niin sanottu poikkeustapaus, jossa aviomies ei elä perheensä kanssa, voi isänä itseään pitävä mies nostaa isyyden kumoamista koskevan kanteen. Tämä kuitenkin vain silloin, kun voidaan katsoa, että hänen ja lapsen välille on muodostunut perhesuhteeksi rinnastettava suhde. (Oikeus.fi 2015.)

3.4.1 Isyyden vahvistaminen maistraatissa

Isyys voidaan vahvistaa maistraatissa kahdessa eri tilanteessa. Silloin, kun isyys on tunnustettu ennen lapsen syntymää tai tilanteessa, jossa tunnustaminen tehdään vasta lapsen syntymän jälkeen. Jos vanhemmat asuvat esimerkiksi avoliitossa ja voidaan katsoa, että miehen isyyttä ei ole syytä epäillä, isyys on mahdollista tunnustaa neuvolakäyntien yhteydessä jo ennen kuin lapsi syntyy. Mikäli isä ei myöhemmin peruuta isyyden tunnustamistaan 30 päivän kuluessa lapsen syntymästä,

lastenvalvoja toimittaa miehen allekirjoittamat isyyden tunnustamisasiakirjat maistraattiin vahvistettavaksi. Vaikka isyys voidaan tunnustaa ennen lapsen syntymää, isyyden vahvistaminen tapahtuu yhä vasta kun lapsi on syntynyt. (Maistraatti 2015.)

Mikäli isyyden tunnustamista ei ole tehty ennen lapsen syntymää, lastenvalvojan tehtävä on vastaanottaa isyydentunnustus ja toimittaa tunnustamisasiakirjat maistraatin vahvistettavaksi. Isyydenvahvistamispäätös lähetetään sekä lapsen äidille, isälle että asiaa hoitaneelle lastenvalvojalle. Jos isyyden selvittämisellä ja oikeusgeneettisellä isyystutkimuksella todetaan, että lapsen isä on kuollut, miehen oikeudenomistajat voivat tehdä päätöksen isyyden vahvistamisesta ilman oikeudenkäyntiä maistraatin päätöksellä. Tämä on mahdollista, jos lapsi on syntynyt avioliiton ulkopuolella, lasta ei ole vielä tunnustettu eikä kannetta isyyden vahvistamiseksi ole vireillä. Isyys vahvistetaan siinä maistraatissa, jonka toimialueella lastenvalvoja toimii. (L13.1.2015/11.)

3.4.2 Isyyden vahvistaminen oikeudenkäynnissä

Isyyden vahvistaminen voidaan tehdä myös oikeudenkäynnissä. Isyyden vahvistamista koskevan kanteen voi nostaa mies, joka kokee olevansa lapsen isä, tai lapsi, jonka isää ei ole todettu avioliitto-olettaman perusteella, eikä vahvistettu maistraatin tai tuomioistuimen päätöksellä. Mikäli lapsi nostaa kanteen, hän nostaa sen isäksi olettamaansa miestä vastaan. Jos isäksi oletettavia miehiä on useita, voidaan heidät haastaa vastaajiksi samaan oikeudenkäyntiin, mikäli isyyden selvitys tätä edellyttää. Miestä ei voida haastaa vastaajaksi, jos on jo tehty oikeusgeneettinen isyystutkimus, jonka mukaan hän ei ole lapsen isä. Jos mies nostaa kanteen, hän nostaa sen omaksi lapsekseen olettamaansa henkilöä vastaan. Mies voi haastaa vastaajaksi tällöin myös miehiä, joilla olisi mahdollisuus olla lapsen isä. Miehellä on oikeus nostaa isyyden vahvistamista koskeva kanne, jos isyyden selvittäminen on keskeytetty lastenvalvojan toimesta, koska oikeusgeneettistä isyystutkimusta ei ole voitu tehdä. Miehellä on myös kanneoikeus, mikäli maistraatti ei ole vahvistanut isyyttä ja siihen on jokin muu syy kuin se, että äiti ja avioliitto-olettaman mukainen mies eivät hyväksy isyyden tunnustamista. Jos isyyden vahvistamista koskeva

kanne on vireillä ja mies kuolee, miehen oikeudenomistajat hoitavat isyyden vahvistamista koskevaa asiaa tämän jälkeen. (L13.1.2015/11.)

Kanneoikeudella on lisäksi tiettyjä rajoituksia. Jos yli 15-vuotias lapsi vastustaa isyyden vahvistamista, ei isyyden vahvistamista koskevaa kannetta voida ajaa. Mikäli lapsi on kuollut, tulee asian käsittely lopettaa. Kun mies on saanut tiedon maistraatin päätöksestä olla vahvistamatta isyyttä tai lastenvalvojan päätöksestä keskeyttää isyyden selvittäminen, on hänellä vuosia aikaa tämän tiedon saamisesta nostaa kanne isyyden vahvistamiseksi. (L13.1.2015/11.)

Kuten aiemmin olemme todenneet, ennen uutta isyyslakia miehen mahdollisuudet isyyden vahvistamista koskien olivat rajoitetummat. Vanhan lain mukaan mies sai laittaa kanteen vireille vain silloin, jos hänen isyydentunnustamisensa oli jätetty vahvistamatta maistraatin toimesta oletuksen vuoksi, ettei mies olisi lapsen isä. Kanneoikeutta oltiin rajoitettu ennen siitä syystä, että isyyden tunnustamista pidettäisiin ensisijaisena keinona isyyden vahvistamiselle tilanteissa, joissa mies haluaa vahvistaa isyytensä. Kanneaikana pidettiin vuotta isyyden vahvistamatta jättämispäätöksestä. Kanneaikaa rajoitettiin, jottei äidin ja lapsen tarvitsisi olla pitkään epävarmoja siitä, nostetaanko kanne vai ei. Vanhan lain mukainen kanneoikeuden rajoittaminen koettiin haasteelliseksi sellaisissa tilanteissa, joissa mies halusi tunnustaa lapsen, mutta ei ollut varma onko lapsi todella hänen. Jos äiti vastusti DNA-tutkimusta, sitä ei tehty. (HE 91/2014.) Nykyään mies voi nostaa isyyden vahvistamista koskevan kanteen myös siinä tapauksessa, jossa isyyden selvittäminen on keskeytetty lastenvalvojan toimesta, koska oikeusgeneettistä isyystutkimusta ei ole voitu tehdä (L13.1.2015/11).

3.5 Isyyden kumoaminen

Avoliittoon perustuvan isyyden toteamisen ja isyyden tunnustamisen tuottamien virheellisten lopputulosten vuoksi on olemassa *isyyden kumoamista* koskevia säännöksiä. Näiden säännösten avulla pyritään turvaamaan se, että isyys vastaa biologista polveutumista. (HE 91/2014.) Isyys tulee kumota, mikäli oikeusgeneettisestä isyystutkimuksesta selviää, ettei lapsen ja miehen välillä ole todellista biologista sidettä. Isyyden tulee olla vahvistettu, jotta se voidaan kumota. Isyyden

kumoaminen tapahtuu joko maistraatin päätöksellä tai kanteen perusteella tuomioistuimessa. (L13.1.2015/11.)

Isyyden kumoamissäännöksillä pyritään myös vakiintuneiden isyysuhteiden suojaamiseen sekä isyyskysymykseen liittyvien epävarmuustekijöiden hälventämiseen. Vakiintuneiden isyysuhteiden suojaamisella tarkoitetaan tavoitetta sosiaaliin isyysuhteeseen. Epävarmuustekijöiden hälventämisellä tarkoitetaan tässä tapauksessa sitä, että isyyslaissa on määritelty isyyden kumoamista koskeva kanta-aika ja lisäksi aviomiehelle annettu mahdollisuus luopua oikeudesta isyyden kumoamiseen selittämällä lapsi omakseen. Lisäksi isyyslain tavoitteena ovat virheellisten isyysuhteiden korjaamistavoite sekä perhe-elämän suojaamistavoite. (HE 91/2014.)

3.5.1 Isyyden kumoaminen maistraatin päätöksellä

Aviomiehen isyys voidaan kumota kahdessa eri tapauksessa maistraatin päätöksellä. Ensimmäisessä tapauksessa aviomiehen isyys voi kumoutua, jos isyyden tunnus tulee avioliitossa asuvan parin ulkopuolelta. Tällöin toinen mies tunnustaa isyytensä lastenvalvojan luona. Lastenvalvojan on kuultava ensin sekä lapsen äitiä että äidin aviomiestä. Jos molemmat hyväksyvät toisen miehen isyyden tunnustamisen, aviomiehen isyys kumoutuu ja toisen miehen isyys vahvistetaan maistraatin päätöksellä, kun mies on tunnustanut isyyden lastenvalvojalle. (Maistraatti 2015.)

Toisessa tapauksessa aviopari hakee aviomiehen isyyden kumoamista sen jälkeen, kun lastenvalvojalta on pyydetty isyyden selvittämistä ja DNA-tutkimuksesta voidaan todeta, ettei aviomies ole lapsen isä. Avioparin on tässä tapauksessa oltava lastenvalvojaan yhteydessä puolen vuoden kuluessa siitä, kun lapsi on syntynyt. Avioparilla on tämän jälkeen mahdollista hakea isyyden kumoamista maistraatilta ennen kuin lapsen syntymästä on kulunut vuosi. Aviopari tekee hakemuksen yhdessä. Kun aviomiehen isyys on kumottu, isyyden selvittäminen aloitetaan lastenvalvoja luona sen jälkeen, kun hän saa tiedon isyyden kumoamisesta maistraatilta. (Maistraatti 2015.) Jos äiti on saanut hedelmöityshoitoa ja lapsi on saanut alkunsa samoihin aikoihin, maistraatti ei voi tehdä päätöstä isyyden kumoamisesta. Asia voidaan ratkaista lasta kuulematta. (L13.1.2015/11.)

3.5.2 Isyyden kumoaminen kanteen perusteella

Isyys voidaan kumota myös tuomioistuimen päätöksellä. Isyyden kumoamiskanteen voi nostaa lapsi, äiti, avioliitto-olettaman mukainen isä tai maistraatin päätöksen perusteella todettu isä. Kanteen voi nostaa myös mies, joka katsoo olevansa lapsen isä, mutta vain seuraavien ehtojen täyttyessä:

- Äiti ja aviomies eivät ole asuneet yhdessä lapsen syntyessä.
- Kantaja on asunut lapsen äidin kanssa lapsen syntyessä sekä osallistunut lapsen hoitoon tai lapsen ja kantajan välille on muotoutunut suhde, jota voi verrata perhesuhteeseen.
- Kanteen nostaminen on lapsen edun mukainen tuomioistuimen näkökulmasta. (L13.1.2015/11.)

Seuraavassa käräjäoikeudelta saadussa oikeustapauksessa (PKO:13/9963) käsitellään avioliittoon perustuvan isyyden kumoamista. Tapaus on vuodelta 2013, jolloin uusi isyyslaki ei vielä ollut voimassa. Avioliittoon perustuva isyysoletta on pysynyt kuitenkin samana myös lakiuudistuksen jälkeen.

Tapauksessa kantajana on lapsen äiti A, vastaajina lapsen äidin aviomies B ja lapsi C. A on pyytänyt käräjäoikeuteen lähettämässään kanteessa, että hänen aviomiehensä B:n avioliittoon perustuva isyys A:n ja B:n avioliiton aikana syntyneeseen lapseen C on kumottava. A:n kotikunnan lastenvalvoja on tavannut A:n ja B:n yhdessä sosiaalikeskuksessa, jossa he ovat yhteisesti kertoneet, että heidän suhteensa on ollut katkolla C:n siirtämisajankohtana ja sen lähiaikoina. (PKO:13/9963.)

A on kertonut lastenvalvojalle tapailleensa ja olleensa sukupuolisessa kanssakäymisessä ilman ehkäisyä toisen miehen kanssa siirtämisajankohtana ja sen lähiaikoina. A kertoo varmaksi tiedoksi, että B ei voi olla C:n isä. Hän kertoo myös, että lasta ei ole siitetty hedelmöityshoidolla. Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen tekemän DNA-tutkimusten perusteella selviää, että B ei ole C:n isä yli 99,999% varmuudella. Näillä perusteilla A:n kanne isyyden

kumoamisesta hyväksytään ja B:n isyys C:tä kohtaan kumotaan kärjäoikeuden päätöksellä. (PKO:13/9963.)

Isyyslaissa on säädetty mahdolliseksi avioliittoon perustuvan isyyden kumoaminen, jonka myötä avautuu mahdollisuus lapsen biologisen isän vahvistamiselle. Isyyslain mukaan lapsen etu toteutuu lähtökohtaisesti parhaiten silloin, kun lapsen oikeudellisena isänä on lapsen biologinen isä. Tässä oikeustapauksessa C:lle määrätty edunvalvoja katsoo, että on lapsen edun mukaista, että C:n oikean isän henkilöllisyys selvitetään ja isyys vahvistetaan. Tapauksen aikana voimassa olleen isyyslain säädännön mukaan lastenvalvojan on selvittävä C:n oikea isä, mikäli A ei vastustaa asiaan selvittämistä. Nykyisen isyyslain mukaan lapsen äidin vastustusoikeudesta lapsen isän selvittämiseksi on luovuttu, jotta edistettäisiin lapsen oikeutta tietää molemmat vanhempansa. (L5.9.1975/700; L13.1.2015/11.)

Vastaavanlaisesta tapauksesta on myös kyse kärjäoikeuden tuomiossa (E-KKO:15/2560), jossa avioliitto-olettaman mukainen isä vaatii nostamassaan kanteessaan isyyden kumoamista. Kantajan mukaan hän ei ole ollut yhtään kertaa sukupuoliyhteydessä lapsen äidin kanssa. Äiti ei ole lainkaan vastannut isyyden kumoamiskanteeseen. Kärjäoikeus määräsi tapauksessa tehtäväksi oikeusgeneettisen isyystutkimuksen, josta selvisi, ettei avioliitto-olettaman mukainen isä ole lapsen biologinen isä. Kantajan isyys kumottiin kärjäoikeuden päätöksellä. (E-KKO:15/2560.) Kyseisessä tapauksessa kumoamiskanne oli nostettu noin kolmen kuukauden kuluttua lapsen syntymästä, joten tapauksessa ei tullut ongelmia kanteen nostamisen määräajan suhteen.

Sekä nykyisen että nykyistä edeltäneen isyyslain mukaan aviomiehellä tai isyytensä tunnustaneella miehellä ei ole kanneoikeutta, mikäli hän on lapsen syntymän jälkeen kirjallisesti ilmoittanut lapsen olevan hänen, vaikka hän on tiennyt äidin olleen sukupuoliyhteydessä toisen miehen kanssa, tai että toisen miehen siittiöitä on käytetty äidin hedelmöittämiseen lapsen siittämisaikana. Äidillä ei myöskään ole kanneoikeutta asiassa, mikäli hän on hyväksynyt aviomiehensä tai isyytensä tunnustaneen miehen ilmoituksen kirjallisesti. Lapsen kanneoikeutta saa käyttää 15-vuotias lapsi henkilökohtaisesti. Edunvalvoja voidaan määrätä alle 15-vuotiaalle lapselle

tai yli 15-vuotiaalle lapselle, joka ei itse kykene käyttämään kanneoikeuttaan. Isyyden kumoamiskannetta ei voida nostaa, jos lapsi on kuollut. Kannetta ei voida myöskään panna vireille kuolleen asianosaisen puolesta. (HE 91/2014; L13.1.2015/11.) Alkuperäisessä isyyslaissa (L700/1975) ei ole otettu huomioon sellaisia isyyden kumoamista koskevia tilanteita, joissa lapsi on syntynyt sellaisen hedelmöityshoidon seurauksena, jossa on käytetty ulkopuolisen luovuttajan siemennestettä. Isyyden kumoamista koskevat säädökset kyseisenlaisesta tilanteesta ovat tulleet isyyslakiin vasta vuonna 2006 (HE 91/2014).

Seuraava oikeustapaus, (KKO:2000:85), käsittelee isyyden kumoamista koskevaa kanneoikeuden rajoitusta. Asiassa on kyse siitä, tuleeko isyytensä tunnustaneen miehen isyys kumota perustuen siihen, ettei hän ole tunnustamansa lapsen biologinen isä. Tapaus etenee käräjäoikeuden ja hovioikeuden kautta korkeimpaan oikeuteen asti. Tapaus on vuodelta 2000, joten on huomioitava, etteivät vuonna 2006 voimaan tulleet säädökset hedelmöityshoidon seurauksena syntyneen lapsen isyyden kumoamisesta ole vielä tuolloin olleet voimassa.

Kantaja A vaati B:tä ja C:tä vastaan ajamassa kanteessaan, että hänen isyytensä kumotaan ja elatusvelvollisuus C:tä kohtaan päätetään. Tapauksessa A on lapsen omakseen tunnustanut isä, B lapsen äiti ja C lapsi. A ja B ovat asuneet avoliitossa vuodesta 1986 vuoteen 1996. Vuonna 1992 he ovat allekirjoittaneet asiakirjan, jossa he ovat pyytäneet lääkäriä suorittamaan B:n keinotekoisien hedelmöittämisen ulkopuolisen luovuttajan siemennesteellä. Hoidon seurauksena B on synnyttänyt C:n vuonna 1993 ja A on samana vuonna tunnustanut olevansa C:n isä. (KKO:2000:85.)

A lausui perusteluina kanteelleen, että hän ei tosiasiassa voinut olla lapsen isä pysyvän hedelmättömyytensä vuoksi, joka tuli ilmi lääkärintodistuksesta. A oli tunnustanut olevansa C:n isä, kun C oli syntynyt. Raastuvanoikeuden oikeusneuvosmies oli hyväksynyt tunnustamisen. A:n mukaan C oli syntynyt keinohedelmöityksen seurauksena, eikä isyyden tunnustamisen yhteydessä oltu suoritettu veritutkimuksia. (KKO:2000:85.)

B ja C vastustivat isyydenkumoamiskannetta. A ja B olivat toivoneet lasta, jolloin B:lle oli suoritettu keinohedelmöitys käyttäen luovuttajasiemennestettä. A oli pysyvästi hedelmätön ja hän oli antanut suostumuksensa keinohedelmöitykseen kirjallisesti. Keinohedelmöityksen seurauksena B oli tullut raskaaksi ja synnyttänyt C:n. A oli menettänyt kanneoikeutensa isyyden kumoamiseen, sillä hän oli antanut isyyden tunnustamislausemansa tietoisena siitä, että lapsi oli saanut alkunsa keinohedelmöityksen seurauksena ja A oli itse antanut suostumuksensa toimenpiteeseen. (KKO:2000:85.)

Käräjäoikeuden mukaan tuomioistuimen on kumottava aviomiehen isyys, mikäli on käynyt ilmi, että äiti on ollut sukupuoliyhteydessä toisen miehen kanssa lapsen siittämisaikana ja lapsi on saanut tästä alkunsa. Tuomioistuimen tulee myös kumota isyys, mikäli periytyvien ominaisuuksien tai muun asian perusteella voidaan olla varmoja, ettei aviomies ole lapsen isä. Aviomiehellä ei kuitenkaan ole kanneoikeutta, mikäli hän on lapsen syntymän jälkeen kirjallisesti tunnustanut lapsen omakseen huolimatta siitä, että hän on tiennyt äidin olleen sukupuoliyhteydessä toisen miehen kanssa lapsen siittämisaikana. Kumoamiskanteen voi myös nostaa isyytensä tunnustanut mies. (KKO:2000:85.)

Tapauksessa voidaan pitää todistettuna, ettei äiti ollut ollut sukupuoliyhteydessä toisen miehen kanssa, vaan lapsi oli saanut alkunsa hedelmöityshoidon seurauksena. Hedelmöityshoidossa oli käytetty luovutettuja siittiöitä. Isyyksissa ei tuolloin ollut huomioitu tilannetta, jossa lapsi on syntynyt hedelmöityshoidon seurauksena. Tämän vuoksi kirjaimellinen tulkinta laista johtaisi siihen, ettei isyyttä voida kumota, koska äiti ei ollut ollut sukupuoliyhteydessä toisen miehen kanssa. Laissa olevien säännösten puutosten vuoksi voimassa olevia säännöksiä tulee soveltaa myös keinohedelmöityksen avulla syntyneisiin lapsiin. Tämän johdosta isyyden kumoamisen edellytyksiä tulee arvioida samalla tavalla kuin sellaisissa tapauksissa, joissa isyytensä tunnustanut mies on tiennyt äidin olleen sukupuoliyhteydessä toisen miehen kanssa lapsen siittämisaikana. Lapsen etu tulee ottaa huomioon isyysuhteen pysyvyyden kannalta katsottuna. Käräjäoikeuden

tuomion mukaan miehellä ei ollut kanneoikeutta asiassa, sillä hän oli tunnustanut lapsen kirjallisesti omakseen huolimatta siitä, että oli tiennyt lapsen saaneen alkunsa hedelmöityshoidon seurauksena. (KKO:2000:85.)

A valitti kärkeäoikeuden päätöksestä hovioikeuteen. Hovioikeus ei muuttanut kärjäoikeuden päätöstä. Perusteluina päätökselle oli se, että A oli tunnustaessaan isyytensä ollut tietoinen, että lapsi ei ollut hänen biologisesti. (KKO:2000:85.)

A:lle myönnettiin valituslupa myös korkeimpaan oikeuteen, ja hän vaati valituksessaan isyytensä kumoamista ja elatusvelvollisuuden päättämistä. Korkeimman oikeuden mukaan mies ei voi vaatia isyyden kumoamista, mikäli hän tunnustaessaan isyyden on ollut tietoinen biologisen isyyden puuttumisesta tai epävarmuudesta. Merkityksetöntä on, millä tavoin äidin hedelmöittyminen on tapahtunut. Korkeimman oikeuden mukaan merkitystä ei ole sillä, että myös lapsen äiti B on isyyttä selvittäessä myötävaikuttanut A:n isyyden vahvistamiseen jättämällä kertomatta lapsen biologisen alkuperän. Korkein oikeus ei muuta hovioikeuden tuomiota. (KKO:2000:85.)

Tapauksessa suurimmaksi kysymykseksi nousi se, voidaanko miehen isyys kumota, vaikka hän oli tunnustanut isyytensä tietoisena siitä, ettei lapsi ole biologisesti hänen. Isyyslaista ei tuohon aikaan löytynyt säädöksiä, joissa olisi otettu huomioon isyyden kumoaminen, mikäli lapsi oli saanut alkunsa keinohedelmöityksestä. Kuten korkeimman oikeuden ratkaisusta tulee ilmi, tunnustamisella vahvistetun isyyden kumoamiseen on aikaisemmin sovellettu aviomiehen isyyden kumoamista koskevia säännöksiä. Vuonna 2006 lakiin saatiin säännös isyyden kumoamisesta sellaisissa tapauksissa, joissa hedelmöityshoidon seurauksena syntyneen lapsen isyys on vahvistettu tunnustamisen perusteella (HE 91/2014).

Äidin, avioliitto-olettaman mukaisen miehen, sekä miehen, joka katsoo olevansa äidin avioliiton aikana syntyneen lapsen isä, tulee nostaa isyyden kumoamiskanne kahden vuoden sisällä lapsen syntymästä. Jos isyys on vahvistettu miehen tunnustamisen perusteella, tulee isyytensä tunnustaneen miehen sekä äidin nostaa kanne kahden vuoden kuluessa isyyden vahvistamisesta. Määräaika kanteen nostamiselle

oli kaksi vuotta myös vanhan isyyslain säädöksissä. Kyseinen aika on yhä perusteltu, sillä lapsen edun vuoksi on tärkeää saada vanhemmuutta koskevat kiistat oikaistua mahdollisimman pian lapsen syntymän jälkeen. Määräajasta huolimatta kanne voidaan myös tutkia, vaikka se olisi nostettu määräajan päättymisen jälkeen. Tämä on mahdollista kuitenkin vain sellaisessa tapauksessa, jossa kantajalla on ollut laillinen este tai näyttöä muusta erittäin painavasta syystä, jonka vuoksi kannetta ei ole voitu aikaisemmin nostaa. Kanne tulee tällöin nostaa välittömästi sen jälkeen, kun syy esteelle on poistunut. (HE 91/2014; L13.1.2015/11.)

Seuraavassa oikeustapauksessa (EKO:16/17225) kärjäoikeus arvioi, tuleeko miehen isyys kumota huolimatta siitä, että kanne on nostettu myöhässä. Tapauksessa on kyse siitä, onko isyytensä tunnustaneella miehellä ollut lain mukainen painava syy nostaa isyyden kumoamiskanne määräajan jälkeen ja tältä osin erityisesti siitä, onko kantajalla ollut syy epäillä isyyttään kanneajan sisällä vai kanneajan kuluttua umpeen. Tuomio on annettu uuden isyyslain voimassaoloaikana. Tapauksen vastaaja valitti kärjäoikeuden päätöksestä hovioikeuteen, mutta hovioikeus ei myöntänyt tapaukselle jatkokäsittelylupaa (HeHO:Nro290).

Kantaja oli laittanut vireille isyyden kumoamiskanteen saatuaan tietää oikeusgeneettisen tutkimuksen perusteella, ettei hän ole lapsen isä. Hän ei ollut laittanut kannetta vireille isyyslain mukaisessa määräajassa eli kahdessa vuodessa isyyden vahvistamisesta. Kantajan isyys oli vahvistettu vuonna 2008 ja kanne laitettu vireille vuonna 2016. Kantajan mukaan hänellä ei ollut lapsen syntymän aikaan syytä epäillä isyyttään. Tiedusteltuaan asiaa lapsen äidiltä, äiti oli vastannut hänen olevan lapsen isä ja ettei äidillä ole ollut muita miehiä kyseiseen aikaan. (EKO:16/17225.)

Kantaja oli noin vuotta myöhemmin syntyneen pikkuveljen isyyden tunnustamistilaisuudessa kertonut lapsen äidin suuttuneen siitä, että hän oli pyytänyt isyydestin tekemistä pikkuveljen osalta, muttei ollut pyytänyt sitä iso-veljen osalta. Kantaja oli myös tiedustellut samalla lastenvalvojalta mahdollisuudesta selvittää myös toisen lapsen isyys, mutta tämä ei ollut enää lastenvalvojalla mahdollista. Kärjäoikeus katsoi, ettei kyseinen riita ollut

muodostanut kantajalle perusteltua aihetta epäillä isyyttään kyseessä olevan lapsen eli isoveljen kohdalla. Tämän lisäksi pikkuveljen isyystutkimuksen tulos oli vahvistanut kantajan käsitystä isyydestä toiseenkin lapseen. (EKO:16/17225.)

Kantaja oli saanut perustellun syyn epäillä isyyttään saadessaan tietoonsa lapsen tapaamisoikeutta koskevassa asiassa laaditun kirjelmän, josta ilmeni lapsen ilmoittaneen, ettei hakija ole hänen isänsä. Kantaja tulkitse ilmoituksen niin, että siinä oli haluttu tuoda esille se, ettei lapsi pitänyt häntä isänään. Lapsen äidin mielestä kantaja tulkitse ilmoitusta väärin, mutta kantajalle oli noussut kuitenkin epäily isyydestään. Tätä ennen kantaja oli tiedustellut lapsen äidiltä suostumusta isyystutkimuksen tekemistä varten ja lapsen äiti oli suostunut tutkimukseen. Kantajalle oli myös herännyt epäily isyydestään sen vuoksi, että lasten äiti ei ollut edesauttanut isän ja lasten tapaamisia, tapaamiset eivät olleet toteutuneet kesän 2015 jälkeen, äiti oli esiintynyt yksinhuoltajana ja siksi, että lapsi oli vastustanut tapaamisia voimakkaasti ja karannut tapaamisten toteuttamishetkellä. Käräjäoikeus katsoi, että kantaja oli saanut aiheen epäillä isyyttään vasta saatuaan tietoonsa kirjelmän, josta lapsen ilmoitus oli ilmennyt. (EKO:16/17225.)

Kantaja ei ollut asunut yhdessä lasten äidin ja lasten kanssa lukuun ottamatta muutaman viikon ajanjaksoa nuoremman lapsen syntymän aikaan. Tämän vuoksi käräjäoikeus katsoi, ettei isän ja lasten välille ollut muodostunut perhesidettä. Lapsen tapaamishaluttomuus puolestaan viittasi siihen, ettei kantajan ja lapsen välille ollut muodostunut vanhemman ja lapsen suhdetta. Näiden lisäksi käräjäoikeus katsoi, etteivät useat tapaamisoikeutta koskevat oikeudenkäynnit edistä lapsen ja kantajan suhdetta ja vaikei lapsi vielä tietäisi isyystutkimuksen tulosta, hän jossain vaiheessa saa sen tietoonsa. Käräjäoikeus katsoi, että kantaja oli saanut tietää vasta määräajan umpeutumisen jälkeen seikoista, joiden vuoksi epäillä isyyttään. Tuomion mukaan kantajalla oli erittäin painava syy sille, ettei kannetta oltu nostettu määräajassa. (EKO:16/17225.)

Tapauksessa oli oikeusgeneettisen tutkimuksen perusteella selvää se, ettei kantaja ollut lapsen biologinen isä. Kanteen määräajan umpeuduttua tapauksessa tuli kuitenkin pohtia oliko kantajalla erittäin painava syy myöhässä nostetulle kanteelle. Käräjäoikeuden tuli myös pohtia, oliko lapsen ja isän välille muodostunut perhe-suhde tai vanhemman ja lapsen välinen suhde, joka olisi voinut estää isyyden kumoamisen.

Seuraavassa oikeustapauksessa (PKO:16/2378) käräjäoikeus arvioi, onko isyyden kumoamiskanne nostettu liian myöhään ja onko kanteen nostamiselle määräajan päättymisen jälkeen ollut jokin laillinen este tai muu erittäin painava syy. Kanne on pantu vireille vanhan isyyslain voimassa ollessa vuonna 2015, mutta tuomio on annettu uuden isyyslain voimassa ollessa vuonna 2016. Tapaukseen sovelletaan vanhaa isyyslakia, sillä uuden isyyslain (L13.1.2015/11) mukaan isyyden kumoamiskanteeseen, joka on ollut vireillä uuden lain voimaan astuessa, tulee soveltaa niitä säännöksiä, jotka olivat tapauksen vireille pantaessa voimassa.

Kantaja A on laittanut vireille isyyden kumoamiskanteen, jossa hän on vaatinut, että vastaaja B:n isyys vastaajaa C kohtaan kumotaan. Kyseisessä tapauksessa A on lapsen äiti, B avioliitto-olettaman mukainen isä ja C lapsi. A ja B ovat menneet naimisiin vuonna 1999. C on syntynyt avioliiton aikana ja avioliitto-olettaman mukaisesti B on C:n isä. A:lla ja B:llä on C:n lisäksi kolme yhteistä lasta. A ja B ovat muuttaneet Suomeen vuonna 2004 ja heidät on tuomittu avioeroon vuonna 2014. (PKO:16/2378.)

B on vastustanut A:n vaatimusta isyyden kumoamisesta ja vaatinut kanteet hylkäämistä liian myöhään nostettuna. C:n edunvalvojaksi määrätyn varatuomarin mukaan kanne on liian myöhään nostettu. C on 15-vuotias, eikä häntä ole tavoitettu lausunnon antamista varten. Tästä huolimatta käräjäoikeus on katsonut, että asia voidaan ratkaista, sillä kyse on juridisesta lausunnosta, mikäli kanne voidaan tutkia. (PKO:16/2378.)

B:n lausuman mukaan hän on isänä allekirjoittanut C:n kansalaisuushakemuksen samaan aikaan kuin muidenkin lasten kansalaisuushakemukset vuonna 2004. A on vasta avioeroprosessin aikana vuonna 2014 puhelimitse

ilmoittanut B:lle, ettei B ole C:n isä. A on ilmoittanut hakemuksessaan B:n toimineen isän roolissa avioliiton aikana, mutta tilanteen muuttuneen avioeron jälkeen huomattavasti. A:n lausuman mukaan B ei ole allekirjoittanut C:n kansalaisuushakemusta. A:n mukaan C on tietoinen, ettei B ole hänen oikea isänsä. (PKO:16/2378.)

A ei ole halunnut nostaa kannetta isyyden kumoamisesta avioliiton aikana. Käräjäoikeus katsoo, että A:n syy kanteen nostamiselle vasta yli 10 vuotta Suomeen tulon jälkeen ei ole laissa mainittu laillinen este tai muu erittäin painava syy. Avioero ei siis ole riittävä laillinen este tai erittäin painava muu syy, jonka vuoksi kannetta ei ole nostettu aikaisemmin. Oikeudelliset tai tosialliset syyt eivät ole estäneet A:ta nostamaan kumoamiskannetta määräajassa, vaan hänellä olisi ollut realistinen mahdollisuus nostaa kanne määräajassa. Ratkaisussa on otettu huomioon, että A, B, C sekä A:n ja B:n muut lapset ovat eläneet perheenä yli kymmenen vuotta. Käräjäoikeus katsoo, että A:n olisi tullut nostaa isyyden kumoamiskanne viimeistään kahden vuoden kuluttua Suomeen saapumisesta. Tämän vuoksi käräjäoikeus hylkäsi kanteen liian myöhään nostettuna. (PKO:16/2378.)

Kyseisessä oikeustapauksessa selkeää oli se, että kanne oli nostettu liian myöhään ottaen huomioon laissa säädetty kahden vuoden määräaika kanteen nostamiselle. Laissa säädetyn kanteen määräaika koskevan poikkeustapauksen vuoksi tuli kuitenkin pohtia, mikäli äidillä oli ollut riittävä laillinen este tai muu erittäin painava syy, jonka vuoksi hän ei ollut voinut nostaa kannetta aikaisemmin. Äidillä ei ollut kuitenkaan tällaista syytä, joka olisi täyttänyt kyseiset kriteerit, ja avioeron ei voitu katsoa olevan peruste isyyden kumoamiselle. Vaikka isyyden kumoamissäännösten yhtenä tarkoituksena on kumota isyydet, jotka eivät vastaa biologista polveutumista, on säännösten tarkoituksena myös vakiintuneiden isyysuhteiden suojaaminen ja isyyskysymykseen liittyvien epävarmuustekijöiden hälventäminen (HE 91/2014). Tässä tapauksessa kyse oli juurikin vakiintuneen isyysuhteen suojaamisesta, sillä perhe oli asunut yhdessä yli 10 vuotta ja mies oli toiminut avioliiton aikana isän roolissa.

Vastaavanlaisessa tapauksessa (HelHO:Nro847) lapsen äiti vaatii, että avioliitto-olettaman mukaisen isän isyys kumotaan, koska tehdyn DNA-tutkimuksen perusteella toinen mies on lapsen biologinen isä. Kantaja kokee tilanteen henkisesti erittäin vaikeaksi, minkä vuoksi hän pyytää ottamaan asian tutkittavaksi. Kantaja on kuitenkin nostanut kumoamiskanteen kahden vuoden määräajan jälkeen, joten tuomioistuimien arvioi tapauksessa, onko kantajalla ollut laillinen este tai näyttääkö hän muun erittäin painavan syyn, minkä vuoksi kanteen ei ole aikaisemmin nostettu. Kantajan esittämien seikkojen perusteella hän on koko ajan tiennyt tai hänellä on ollut perusteltua aihetta epäillä, ettei vastaaja ole lapsen biologinen isä. Kantaja on luullut, että kanteen nostamisen määräaika on viisi vuotta. Vaikka lapsen äiti, biologinen isä, lapsi sekä lapsen sisarus viettävät yhteistä perhe-elämää, tapaa avioliitto-olettaman mukainen isä kuitenkin yhä lasta. Avioliitto-olettaman mukaisen isän ja lapsen välille on muodostunut sekä juridinen että sosiaalinen isyys. Tuomioistuimen mukaan kantajan kokemusta tilanteen vaikeudesta ei voida pitää lain tarkoittamana erittäin painavana syynä kanteen määräajan sivuuttamiseksi. Asia tulee ratkaista lapsen edun mukaisesti. Tapauksessa ei ole ilmennyt erityisen painavia syitä poiketa kanteen nostamisen määräajasta, lapsen etu huomioon ottaen. Vastajan ja lapsen välille muodostunut juridinen ja sosiaalinen isyys sekä se tosiasia, ettei lapsi ole asunut yhdessä äidin ja biologisen isänsä kanssa edes puolta vuotta, puoltavat sitä, että lapsen etu huomioiden kantajalla ei ole ollut erittäin painavaa syytä nostaa kanteen myöhässä. Tämän vuoksi isyydenkumoamiskanne jätetään tutkimatta. (HelHO:Nro847)

Vanhan isyyslain mukaan isyyden kumoamisvaihtoehdot olivat isyyden kumoaminen tuomioistuimen ratkaisulla tai tunnustamalla aviolapsen isyys. Jos isyyden kumoaminen tehtiin tuomioistuimen ratkaisulla, oli mahdollista, että lapsi jäi lopullisesti "isättömäksi", sillä hän menetti aviolapsen tai tunnustetun lapsen aseman. Kumoamiskannetta ei voitu nostaa, jos lapsi tai äiti ja isyysolettaman mukainen mies olivat kuolleet. Tämä rajoitus on ollut aikaisemmin voimassa sen vuoksi, että luotettavia todisteita on ollut todella vaikea saada. Näin esimerkiksi avioliitto-olettamaan perustunut isyys jäi voimaan, jos lapsi menehtyi ennen kanteen vireille paneamista. Tilanteessa oli mahdollista, ettei aviomies ollut ollut edes missään tekemisissä vaimonsa kanssa. (Kangas 2012, 69-71.) Tutkimusmenetelmien kehittymisen

myötä vainajasta otettavien kudosnäytteiden ottaminen ei ole enää ongelmallista, mikä oli yksi syy lain päivittämisen tarpeelle. Lisäksi katsottiin perusteettomaksi sitä, että vanhempien kuolema esti lasta nostamasta isyyden kumoamiskannetta. (HE 91/2014.)

Isyytensä tunnustaneen tai isyysolettaman mukaisen aviomiehen kuollessa hänen *oikeudenomistajillaan*, eli eloonjääneellä puolisoilla sekä jokaisella, joka on lapsen ohella tai lapsen jälkeen miehen lähin perillinen, on kanneoikeus isyyden kumoamiseksi. Jos kanne jätetään nostamatta, lapsella on oikeus perintöön, kun mies on kuollut. Oikeudenomistajien kanneaika on pituudeltaan vuosi miehen kuolemasta. Tämä kanneaika on voimassa myös silloin, vaikka miehellä itsellään olisi ollut käytävissään enää lyhempi kanneaika kuin vuosi. Miehen oikeudenomistajien kanneaika on silti aina yhtä pitkä kuin miehen jäljellä oleva kanneaika, mikäli miehellä olisi ollut kuollessaan sitä jäljellä enemmän kuin vuosi. Oikeudenomistajilla voi olla kanneaika vain sellaisessa tapauksessa, jossa mies ei ole menettänyt oikeuttaan kanteen nostamiseen. (Kangas 2012, 75-76.)

Seuraavassa korkeimman oikeuden oikeustapauksessa (KKO:2002:16) lapsi on syntynyt aviolapsena jo ennen kuin vanha isyyslaki on astunut voimaan. Tapaus etenee kärjäoikeuden ja hovioikeuden kautta korkeimpaan oikeuteen asti. Tapauksessa on kyse siitä, oliko mies menettänyt aiemmin kanneoikeuden isyyden kumoamiseksi.

Mies A:lla on tytär B, jonka hän oli saanut ensimmäisessä avioliitossaan. A:n mentyä myöhemmin uudelleen naimisiin C:n kanssa, syntyi avioliiton aikana poika D. A ja C tuomittiin myöhemmin avioeroon. A:n kuoli yli kolmenkymmenen vuoden kuluttua viimeisimmän eron jälkeen, jolloin B nosti kanteen C:tä ja D:tä vastaan, jossa hän vaati, että kärjäoikeus vahvistaa, että A ei ole D:n isä. C ja D vaativat kanteen tutkimatta jättämistä, sillä he katsoivat, että A oli kuollessaan menettänyt kanneoikeutensa isyyden kumoamiseksi. (KKO:2002:16.)

Kärjäoikeuden mukaan A ei ollut menettänyt kanneoikeuttaan ennen isyyslain voimaantuloa 1.10.1976, mutta kyseisen lain myötä A olisi kuitenkin

menettänyt kanneoikeuden viiden vuoden kuluessa isyyslain voimaantuloista. Käräjäoikeus katsoi myös, että B:llä, joka oli nostanut isyydenkumoamiskanteen, oli oikeus nostaa kumoamiskanne A:n kanneoikeuden menetyksestä huolimatta. DNA-tutkimuksista selvisi kansanterveyslaitoksen lausumalla, että A ei ole D:n isä. (KKO:2002:16.)

A:n ja C:n välisessä avioero-oikeudenkäynnissä, joka käytiin vuonna 1965, C oli vaatinut, että A suostuisi siihen, että D määrättäisiin C:n huollettavaksi. Koska isyyslakia ei ollut vielä tällöin voimassa, sovellettiin aviollisesta syntyperästä annettua lakia. Tällöin kannetta isyyden kumoamiseksi ei oltu nostettu tuolloin säädetyssä määräajassa ja hovioikeus katsoi, että A oli menettänyt kanneoikeutensa ennen kuin isyyslaki oli tullut voimaan ja ennen kuolemaansa vuonna 1999. Vanhan isyyslain pykälä ei ollut tulkittavissa siten, että kun mies menettää kanneoikeutensa, hänen oikeudenomistajallaan olisi miehen kanneoikeudesta riippumaton kanneoikeus. Näin ollen hovioikeus kumosi käräjäoikeuden tuomion ja hylkäsi B:n kanteen. (KKO:2002:16.)

B sai valitusluvan korkeimpaan oikeuteen ja vaati valituksessaan, että hovioikeuden tuomio on kumottava ja vahvistettava ettei A ole D:n isä. C ja D vaativat vastauksessaan edelleen valituksen hylkäämistä. Korkein oikeus katsoi käräjäoikeuden lausumien perusteilla, että oli selvää, ettei A ole D:n isä. Hovioikeuden tuomio kumottiin ja asia jätettiin käräjäoikeuden lopputuloksen varaan. (KKO:2002:16.)

A ei ollut menettänyt kanneoikeuttaan syntyperälain (409/1957) voimassaolon aikana. Kanneoikeuteen sovellettiin vanhan isyyslain pykälää kanneoikeudesta, jossa sanottiin, että isyyden kumoamiskanteen voi nostaa aviomies, jos hänellä on ollut laillinen este tai erittäin painava syy, minkä vuoksi kannetta ei ole voitu nostaa aikaisemmin. Miehen perillisen ajama isyyden kumoamiskanne voitiin hyväksyä, vaikka kanne nostettiin liki 35 vuotta sen jälkeen, kun rintaperillinen syntyi. Kanteen johdosta D menetti asemansa rintaperillisenä, kun kuolleen miehen jäämistöön

jaetaan. Kanteen tarkoituksena olikin niin sanotusta ylimääräisestä perillisestä irtipääsy. (KKO:2002:16; Kangas 2012. 75-76.)

Miehen oikeudenomistajien kanneoikeuden myötä kanteiden perustuessa taloudellisiin perintöintresseihin, oikeudenomistajien oikeutta on voitu kyseenalaistaa isyyslain kokonaistavoitteita ajatellen. Miehen sukulaisille sallitaan puuttuminen isyyskysymykseen, jos mies ei itse ole halunnut kumota isyyttään. Mikäli mies olisi eläessään poistanut oman kanneoikeutensa isyyslain mukaisella kirjallisella selityksellä, eivät miehen oikeudenomistajat olisi voineet reagoida asiaan miehen kuoltua. Näiden selitysten antaminen avioliitoissa on kuitenkin ollut harvinaista, sillä usea mies ajattelee passiivisen toiminnan olevan kyllin riittävä turva lapsen asemaa ajatellen. (Gottberg 2007, 152.) Tapauksessa lapsi jäi isättömäksi ja mahdollinen uusi isyys on tapauksen jälkeen selvitettävä uudessa menettelyssä.

4 ISÄN OIKEUDET JA VELVOLLISUUDET

Tässä luvussa käsittelemme lain myötä lapsen oikeudelliselle isälle kuuluvia oikeuksia sekä velvollisuuksia. Isällä on kanneoikeus sekä isyyden vahvistamisessa että kumoamisessa. Velvollisuuksia puolestaan ovat elatusvelvollisuus, lapsen perintöoikeus sekä lapsen oikeus isän sukunimeen ja sukulaissuhteisiinsa. Lapsen perintöoikeus sekä oikeus isän sukunimeen ja sukulaissuhteisiinsa voidaan katsoa käänteisesti olevan isälle kuuluvia velvollisuuksia. (HE 91/2014.)

4.1 Kanneoikeus

Lakiuudistuksen myötä lapsen isänä itseään pitävän miehen kanneoikeus laajeni niin isyyden vahvistamista kuin kumoamistakin koskevissa tapauksissa. Mies voi nostaa isyyden vahvistamista koskevan kanteen, mikäli lastenvalvoja on päättänyt keskeyttää isyyden selvittämisen siitä syystä, että lapsesta tai lapsen äidistä ei ole saatu näytettä oikeusgeneettistä isyystutkimusta varten. Miehellä on myös kanneoikeus silloin, kun maistraatti ei ole vahvistanut isyyttä miehen tunnustamisen perusteella jostakin syystä. Syynä ei saa kuitenkaan olla se, että lain vaatimaa hyväksymistä tunnustamiselle ei ole saatu. Tunnustamisesta vaaditaan vanhempien hyväksyminen, mikäli lapsen isä määräytyy avioliitto-olettaman perusteella ja lapsen hyväksyminen, mikäli lapsi on täyttänyt 15 vuotta. Jos mies tekee tunnustamisen ennen lapsen syntymää, tulee syntyvän lapsen äidin hyväksyä tunnustaminen, jotta isyys voidaan tunnustamisen perusteella vahvistaa. Mies saa kanneoikeuden esimerkiksi sellaisessa tilanteessa, jossa maistraatti ei ole vahvistanut isyyttä miehen tunnustamisen perusteella siksi, että lapsen äiti on ilmoittanut lastenvalvojalle epäilyksensä miehen isyydestä. (HE 91/2014; L13.1.2015/11.)

Lapsen isänä itseään pitävä mies voi uuden isyyslain mukaan tietyin edellytyksin nostaa kanteen aviomiehen isyyden kumoamiseksi. Kanneoikeuden edellytyksenä isyyden kumoamiseksi on, että äiti ja aviomies ovat asuneet erillään lapsen syntymän aikaan ja isänä itseään pitävä mies on asunut tällöin yhdessä lapsen äidin kanssa. Lapsen isänä itseään pitävän miehen kanneoikeus sulkeutuu siis pois, mikäli aviopuolisot ovat asuneet yhdessä lapsen syntymän aikaan. Miehen tulee myös olla osallistunut lapsen hoitoon tai hänen ja lapsen välille tulee olla muodostunut

perheyhteyteen rinnastettava suhde, eli täytyy pystyä osittamaan, että miehen ja lapsen välille on syntynyt perhe-elämää. Tuomioistuimen tulee myös arvioida kanteen olevan lapsen edun mukainen. Isyyden kumoamista koskevan kanneoikeuden tarkoituksena on lapsen ja isänä itseään pitävän välille muodostuneen perheyhteyden suojaaminen. (HE 91/2014.) Näiden lisäksi edellytetään, että kumoamiskanteen nostaminen voidaan katsoa olevan lapsen edun mukainen. Tämän vuoksi tuomioistuimen tulee verrata tilannetta sekä kumoamiskanteen nostamisen kannalta, jolloin mahdollisuutena on isyyden kumoaminen sekä myös siltä kannalta, että kumoamiskannetta ei tutkittaisi lainkaan. (Helin 2016, 216.)

Sen vuoksi että lapsen isänä itseään pitävän miehen kanneoikeuden tutkiminen vaatii tiettyjä edellytyksiä, on yleistä, että äiti nostaa kumoamiskanteen. Tällöin näitä erityisedellytyksiä ei tarvita. Jos oikeana isänä itseään pitävä nostaa kumoamiskanteen, tapahtuu se useimmiten sellaisessa tilanteessa, jossa hänen parisuhteensa äidin kanssa on loppunut. *Euroopan ihmisoikeustuomioistuin* turvaa Euroopan ihmisoikeussopimuksen noudattamista ja ratkaisee yksittäisiä tai valtion hakemuksia, jotka koskevat Euroopan ihmisoikeussopimuksessa vahvistettujen kansalaisoikeuksien ja poliittisten oikeuksien loukkauksia. Onkin olemassa useita tapauksia, joissa Euroopan ihmisoikeustuomioistuin on joutunut ratkaisemaan valituksia koskien oikeana isänä itseään pitävän miehen nostamaa kumoamiskannetta, jota ei ole tutkittu. (Helin 2016, 216-217; European Court of Human Rights 2019.)

4.2 Elatusvelvollisuus

Lapsella on lapsen elatuksesta annetun lain (L5.9.1975/704) mukaan oikeus elatukseen, joka on riittävä. Vanhemmat ovat vastuussa lapsen elatuksesta eli heillä on *elatusvelvollisuus* lapsiinsa nähden. Elatusvelvollisuus päättyy lapsen täyttäessä 18 vuotta. (L5.9.1975/704.) Lapsella tulee olla oikeus riittävään elatukseen kaikissa tilanteissa. Yleensä lapsen elatus täytetään luontaisuurituksilla, eikä silloin ole tarvetta euromääräiseen laskeskeluun. Elatusavun määrittämistarve tulee vastaan tavallisesti vasta sellaisessa tilanteessa, jossa lapsen vanhemmat ovat eronneet. Riittävä elatus määritellään siten, että se kattaa lapsen kehitystason mukaiset tarpeet, eli ihmisen perustarpeiden tyydyttämisen. Riittävällä elatuksella katetaan oikeus

ruokaan, lämpöön, vaatteisiin, asuntoon ja turvalliseen perusympäristöön. Lapsen vanhemmat ovat elatusvelvollisia huolimatta siitä, ovatko he lapsen huoltajia vai eivät. Elatusvastuu riippuu vanhempien elatuskyvystä. Jos elatuskykyä ei ole, ei voida velvoittaa siihen, että elatusapu on suoritettava rahassa. (Kangas 2012, 146-151.)

Suomessa lasten elatusta koskevat lainsäädäntöratkaisut kuuluvat kokonaisharkintaan perustuvaan elatusapuun. Se on vanhin määrittämistapa verratessa pohjoismaiden eri lainsäätöratkaisuja. Kokonaisharkintaan perustuvalla elatusavulle on tyypillistä se, ettei laista ilmene tarkkarajaisia euromääräisiä rajoja sille, millaiseen päätöksentekoon elatusavun maksamisessa on kulloinkin päädyttävä. Suomessa ei ole koskaan ollut voimassa sellaista elatusavunmäärittämistapaa, joka olisi prosenttiperusteinen. Vakavana yhteiskunnallisena epäkohtana on pidetty sitä, ettei elatusapua ole määritelty yhtenäisesti. Vuonna 2007 annettiin ohje lapsen elatusavun suuruuden määrittämiseksi. Ohje on vaikuttanut sosiaalitoimissa vahvistettujen elatusapujen laskentatavan lisäksi myös tuomioistuinpäätöksiin elatusapua koskevissa tapauksissa. (Kangas 2012, 145-146.)

Uuden isyyslain myötä tehtiin muutoksia lakiin lapsen elatuksesta (L5.9.1975/704). Kahta lainkohtaa muutettiin ja lisäksi säädettiin yksi kokonaan uusi pykälä. Lakimuutos koskee tässä tapauksessa lastenvalvojaa. Muutoksen mukaan lastenvalvojan täytyy antaa virka-apua toisen kunnan lastenvalvojalle pyydettyä elatusavun vahvistamista koskevissa asioissa tehtävissä, jotka kuuluvat lastenvalvojalle. Lastenvalvoja on tällöin velvollinen edustamaan myös toista lastenvalvojaa käsiteltäessä tämän toimeen kuuluvaa asiaa toimialueensa tuomioistuimessa tai muun viranomaisen luona. (HE 91/2014.)

4.3 Lapsen perintöoikeus

Isyyden vahvistamisen jälkeen lapsi saa perintöoikeuden isänsä suvussa. Perintökaaren (L5.2.1965/40) mukaan perintö kuuluu lähinnä *rintaperillisille* eli vainajan lapsille sekä lapsenlapsille. Kullekin vainajan lapsista kuuluu yhtä suuri osa perinnöstä. Jos vainajan lapsi on kuollut, hänelle kuulunut perintö jakautuu tasan hänen lapsenlapsiensa kesken. (L5.2.1965/40.)

Lapsen perintöoikeudesta säädetään vuonna 2016 voimaan tulleen isyyslain mukaan niin, että ennen lokakuun ensimmäistä päivää vuonna 1976 syntyneet aviottomat lapset saivat vuonna 2016 uuden isyyslain myötä takaisin isyyskanneoikeuden, joka aikaisemmin oli mennyt umpeen vanhan isyyslain aikana viimeistään vuonna 1981. Jos lapsi on syntynyt avioliiton ulkopuolella ennen lokakuun ensimmäistä päivää vuonna 1976 ja hänen isänsä on kuollut ennen tammikuun viimeistä päivää vuonna 2012, lapsella ei ole tällöin perintöoikeutta tuomioistuimessa vahvistetun isyyden perusteella. Lapsi, joka on syntynyt vuoden 1976 lokakuun jälkeen, on oikeutettu vaatimaan perinnönjaon oikaisua, vaikka hänen isänsä olisi kuollut ennen tammikuun ensimmäistä päivää vuonna 2016. Näillä aikarajoitteilla uudessa isyyslaissa haluttu suojata taannehtivia vaikutuksia lainsäädännössä (L13.1.2015/11; Helin 2016, 241-242.)

Lapsella on oikeus perintöön myös sellaisessa tapauksessa, jossa kuolleella isällä ei ollut muita perillisiä, ja perintö on mennyt valtiolle tai jos perintöoikeuden menetys on ollut kohtuuton avioliiton ulkopuolella syntyneiden sisarusten yhdenvertaisen kohtelun tai muun lapsesta riippumattoman erityisen painavan syyn vuoksi. Perintöoikeus on joka tapauksessa vanhentunut, jos perittävän henkilön kuolemasta on kulunut yli 10 vuotta. (L13.1.2015/11.)

4.4 Lapsen oikeus isän sukunimeen ja sukulaissuhteisiinsa

Etu- ja sukunimilain (L19.12.2017/946) mukaan jokaisella tulee olla sukunimi. Lapsen sukunimi määräytyy lapsen nimeä ilmoittaessa joko vanhempien yhteisen sukunimen tai sukunimiyhdistelmän mukaisesti. Jos lapsen vanhemmilla ei ole samaa sukunimeä, lapsi saa saman sukunimen tai sukunimiyhdistelmän kuin hänen täyssisaruksellaan, joka on vanhempien yhteishuollossa. Mikäli lapsella on vain yksi vanhempi lapsen nimenilmoitushetkellä, saa hän sen sukunimen tai sukunimiyhdistelmän, joka on hänen vanhemmallaan. Muissa tilanteissa lapsen sukunimeksi voidaan valita joko lapsen isän tai äidin sukunimi tai heidän sukunimistään muodostettu sukunimiyhdistelmä. (L19.12.2017/946.)

Ennen vuotta 2019 Suomessa oli voimassa nimilaki (L9.8.1985/694), jossa säädettiin erikseen lapsen sukunimen muuttamisesta isän sukunimeksi. Lain mukaan

alaikäisen lapsen sukunimenvaihdosta isän sukunimeen voitiin sopia vanhempien kesken tilanteessa, jossa vanhemmilla ei lapsen syntyessä ollut yhteistä sukunimeä käytössään ja isyyttä ei oltu vahvistettu lapsen *nimenmääräytymishetkellä* eli ajan-kohtana, jolloin lapsen nimi merkitään väestötietojärjestelmään. Lapsen huoltajan on ilmoitettava valittu nimi maistraattiin kolmen kuukauden kuluessa lapsen syntymästä. Isyyden vahvistamisen perusteella lapsen nimi voitiin vaihtaa ainoastaan kerran isän sukunimeksi. Tilanteessa, jossa lapsen vanhemmat eivät olleet yhdessä lapsen huoltajia, oli heillä yhdessä tai huoltajalla yksin mahdollisuus päättää lapsen sukunimen muuttamisesta isän sukunimeksi. Lapsen sukunimi voitiin muuttaa isän sukunimeksi lapsen kuoleman jälkeen silloin, kun isyys oli vahvistettu tunnustamisen perusteella vasta lapsen kuoleman jälkeen. (L9.8.1985/694.)

Vanhan nimilain mukaan vanhempien mahdollisuudet lapsen sukunimen valintaan olivat siis rajatut. Vaihtoehtoja lapsen sukunimeksi oli maksimissaan kaksi, sillä lapselle voitiin antaa joko äidin tai isän sukunimi. Jos äiti oli ottanut avioliiton myötä käyttöönsä edellisen sukunimensä perään aviomiehensä sukunimen ja päätenyt näin ollen esimerkiksi sukunimiyhdistelmään Lahtinen-Virtanen, lapsi ei voinut ottaa käyttöönsä tätä samaa sukunimiyhdistelmää, eikä myöskään sukunimeä Lahtinen, koska se ei ollut molempien puolisoitten yhteinen sukunimi. Kaksoisnimi Lahtinen-Virtanen, joka oli otettu avioliittoon mennessä, oli tällöin tarkoitettu vain äidin henkilökohtaiseen käyttöön. (Kangas 2012, 142-143.)

Isyyden vahvistamisen myötä isyytensä tunnustaneen miehen ja hänen sukulaistensa sekä lapsen välille syntyy sukulaisuussuhde, joka on oikeudellisesti pätevä. Tämän suhteen perusteella lapsi on oikeutettu saamaan isältään elatusta täysikäisyyteen saakka. Lapsen on mahdollista saada elatusta koulutusta varten myös sen jälkeen, kun hän täyttää 18 vuotta, jos sitä voidaan pitää kohtuullisena. Vahvistuksen myötä lapsi saa isäänsä ja isänpuoleisiin sukulaisiinsa perintöoikeuden. (Maistraatti 2015.)

5 JOHTOPÄÄTÖKSET JA LOPPUPOHDINNAT

Tässä luvussa kokoamme yhteen tutkimuksemme tulokset ja analysoimme niitä. Lisäksi arvioimme tutkimuksen luotettavuutta sekä opinnäytetyöprosessia kokonaisuudessaan. Annamme myös luvun loppupuolella opinnäytetyöllemme jatkotutkimusehdotuksia.

5.1 Tutkimuksen tulokset

Tutkimuksemme pääasiallisena tavoitteena oli selvittää, miten uusi isyyslaki muutti isän oikeuksia ja velvollisuuksia. Pyrimme saamaan tutkimusongelmaamme vastauksen seuraavien tutkimuskysymyksiemme avulla: Mitkä syyt johtivat isyyslain uudistamiseen? Miten isyyslaki muuttui isän kannalta katsottuna? Miten isyyden kumoamista koskevia lakipykälää sovelletaan tuomioistuimissa?

Vanha isyyslaki (L700/1975) astui voimaan vuonna 1976, ja sen jälkeen yhteiskunnassa sekä lainsäädäntöympäristössä on tapahtunut paljon muutoksia. Laki alkoikin olla vanhahtava nykypäivään nähden, jonka vuoksi sitä täytyi uudistaa. Vanhassa isyyslaissa oli merkittäviä puutoksia esimerkiksi lapsen ja isän oikeuksissa sekä isyyden tunnustamisessa. Isyyslakia on kehitetty useaan otteeseen vuoden 1976 jälkeen, mutta lakiin kaivattiin uudistusta kokonaisuudessaan.

Yksi syy isyyslain uudistamiselle oli avoliittojen huomattava yleistyminen ajan saatossa. Myös avioliiton ulkopuolisen syntyvyyden lisääntyminen vaikutti merkittävästi lain uudistamistarpeeseen. Vanhassa isyyslaissa ei otettu avoparien asemaa samalla tavalla huomioon kuin avioparien asemaa. Yhteiskunnassa tapahtuneen rakenteenmuutoksen vuoksi koettiin tärkeäksi huomioida isyyslaissa myös sellaiset tilanteet, joissa isyyden haluaa vahvistaa äidin kanssa vakiintuneessa avoliitossa elävä mies. Uudistamisen syynä oli myös isyystutkimusmenetelmien kehittyminen. DNA-tutkimusten tullessa käyttöön 1990-luvulla paranivat mahdollisuudet saada näyttöä periytymisestä huomattavasti. Tätä ennen lääketieteellinen näyttö lapsen ja miehen välisestä sukulaisuussuhteesta hankittiin pääasiassa veriryhmien periytyviä ominaisuuksia tutkimalla.

Myös sukupuolten välisen tasa-arvon edistäminen vaikutti isyyslain uudistamiseen. Isyyttä arvostetaan nykyään enemmän kuin vanhan lain säätämisen aikaan, ja äidin määräysvaltaa isyyden selvittämisessä pidettiin epäoikeudenmukaisena ja liiallisena suhteessa sukupuolten väliseen tasa-arvoiseen vanhemmuuteen. Äidin vastustusoikeus isyyden selvittämiseksi oli vastoin Suomen perustuslain yhdenvertaisuusperiaatetta sekä naisten ja miesten välisen tasa-arvolain syrjinnän kieltoa. Oikeudenkäyntiä koskevien säännösten muutokset sekä Euroopan ihmisoikeussopimuksen ja lapsen oikeuksia koskevan yleissopimuksen noudattaminen olivat myös merkittäviä syitä lain uudistamisen tarpeelle.

Isyyslain säännösten uudistaminen koski niin isyyden määräytymistä, isyyden selvittämistä, isyyden tunnustamista, isyyden vahvistamista kuin isyyden kumoamistakin. Isyyslaki muuttui useilta kohdilta huomattavasti isän eduksi. Isyyden määräytymisessä isyysolettama laajentui koskien sellaisia tilanteita, joissa lapsi syntyy miehen kuoltua. Jos lapsi on voinut tulla siitetyksi ennen aviomiehen kuolemaa, tulee aviomies todeta lapsen isäksi siitä huolimatta, etteivät lapsen vanhemmat ole olleet avioliitossa lapsen siittämisen aikaan. Vanhan lain mukaan lapsen vanhempien tuli olla avioliitossa lapsen siittämishetkellä, jotta aviomiehen kuollessa ennen lapsen syntymää isyys voitiin todeta avioliiton perusteella.

Myös isyyden selvittämisen käyttöala laajeni lakiuudistuksen myötä. Lastenvalvojalla on velvollisuus selvittää isyys siihen asti, kun lapsi tulee täysi-ikäiseksi. Aikaisemmin velvollisuus päättyi lapsen 15 vuoden ikään. Lastenvalvojan velvollisuus selvittää isyys laajeni myös kattamaan sellaiset tapaukset, joissa isyys on todettu äidin avioliiton kautta, ja lapsen vanhemmat haluavat selvittää isyyden kuuden kuukauden sisällä lapsen syntymästä. Merkittävimpänä muutoksena isyyden selvittämisessä oli äidin vastustusoikeuden poistaminen. Äidillä ei ole enää oikeutta vastustaa isyyden selvittämistä. Vanhan isyyslain mukaan lastenvalvoja ei saanut aloittaa tai jatkaa isyyden selvittämistä vastoin äidin tahtoa. Muutos on merkittävä niin isän kuin lapsenkin kannalta.

Myös isyyden tunnustamismenettelyitä haluttiin uudistaa. Nykyään isyyden tunnustamislausuma voidaan antaa jo ennen lapsen syntymää. Tämä helpottaa

vanhempia etenkin sellaisessa tapauksessa, jossa lapsi syntyy avoliittoon ja isyydestä ei ole epäselvyyttä. Nykyisin myös isyyden tunnustaminen lapsen kuoleman jälkeen on mahdollista. Tämä kuitenkin vain sellaisissa tapauksissa, joissa lapsi on kuollut niin pian syntymänsä jälkeen, ettei tunnustamislausumaa ole voitu antaa lapsen eläessä.

Isyyden vahvistamissäännöksiä laajennettiin huomattavasti miehen kanneoikeuden osalta. Miehelle annettiin oikeus nostaa isyyden vahvistamiskanne ilman isyyden tunnustamista. Kanne on nykyään mahdollista nostaa, mikäli lastenvalvoja on keskeyttänyt isyyden selvittämisen siitä syystä, ettei oikeusgeneettistä isyystutkimusta ole voitu tehdä. Kanneoikeus on miehellä myös silloin, jos maistraatti ei ole vahvistanut isyyttä jostain muusta syystä kuin siitä, ettei lapsen äiti ja avioliitto-olettaman mukainen isä hyväksy tunnustamista. Merkittävänä muutoksena vahvistamissäännöksissä on myös isyyden takautuva vahvistaminen. Avioliiton ulkopuolella ennen vuotta 1976 syntyneille annettiin takautuvasti oikeus nostaa isyyden vahvistamista koskeva kanne. Kanneoikeutta laajennettiin vahvistamissäännösten lisäksi myös kumoamissäännösten osalta. Nykyisin äidin, isän ja lapsen lisäksi oikeus nostaa kumoamiskanne on myös tietysin edellytyksin sellaisella miehellä, joka kokee olevansa lapsen isä.

Tutkimiimme oikeustapauksiin sisältyi hyvin erilaisia tapauksia isyyden kumoamisesta. Osa tapauksista oli hyvin selkeitä, joissa avioliitto-olettaman mukaisen isän isyys haluttiin kumota, sillä isyys ei vastannut biologista polveutumista. Mikäli kanneoikeus täyttyi, kumoamiskanne oli nostettu määräajassa ja avioliitto-olettaman mukainen mies ei ollut DNA-testien mukaan lapsen biologinen isä, voitiin isyys kumota ongelmitta. Hankalampia tapauksia olivat sellaiset, joissa kanne oli nostettu laissa säädetyn määräajan jälkeen. Tällöin tuomioistuimen tuli arvioida, mikäli kantajalla oli ollut laillinen este tai muu erittäin painava syy, jonka vuoksi hän ei ollut voinut nostaa kannetta määräajassa. Tapauksissa tuli myös arvioida, onko isyyden kumoaminen lapsen edun mukaista. Osassa vanhemmista oikeustapauksista oli hankalaa se, ettei laissa ollut aikaisemmin säännöksiä koskien harvinaisempia tapauksia. Yksi tällaisista oli korkeimpaan oikeuteen asti mennyt tapaus (KKO:2000:85), jossa isyytensä tunnustanut mies halusi kumota isyyden, vaikka

oli tunnustanut lapsen omakseen tietoisena siitä, että lapsi oli saanut alkunsa hedelmöityshoidon seurauksena. Tuohon aikaan laista ei löytynyt säädöksiä, joissa olisi huomioitu isyyden kumoaminen, kun lapsi on saanut alkunsa keinohedelmöityksestä. Sittemmin lakiin on tullut säännöksiä kattamaan vastaavanlaisia tilanteita.

5.2 Tutkimuksen luotettavuuden arviointi

Kvalitatiivista tutkimusta tehdessä aineiston analyysivaihetta ja luotettavuuden arviointia ei voida erottaa toisistaan yhtä jyrkästi kuin kvantitatiivisessa eli määrällisessä tutkimuksessa. Laadullisessa tutkimuksessa aineiston analyysin, tehtyjen tulkintojen ja tutkimustekstin välillä kulkeminen on paljon vapaampaa verraten määrälliseen tutkimukseen. Laadullista tutkimusta tehdessä joutuu yhtenäen miettimään tehtyjä ratkaisuja ja tämän vuoksi täytyy ottaa yhtä aikaa kantaa niin analyysin kattavuuteen kuin tehdyn työn luotettavuuteen. Näin ollen laadullisen tutkimuksen pääasiallisimpana luotettavuuden kriteerinä voidaan pitää itse tutkimuksen tekijää. (Eskola & Suoranta 1998, 208, 210.)

Tutkimuksen luotettavuutta arvioitaessa voidaan käyttää erilaisia tutkimus- ja mitaustapoja. Tällaisia tutkimuksen arviointiin liittyviä käsitteitä ovat *reliabiliteetti* ja *validiteetti*. Metodikirjallisuuden mukaan validiteetti tarkoittaa tutkimuksen pätevyyttä eli sitä, että on tutkittu mitä on luvattu. Tutkimuksen reliabiliteetilla taas tarkoitetaan tutkimustulosten toistettavuutta. Tutkimuksen tulokset ovat täten reliabeleita silloin, kun kahden arvioijan tulokset ovat keskenään samanlaisia, tai jos samaa henkilöä tutkittaessa saadaan samanlaisia tutkimustuloksia. (Tuomi & Sarajärvi 2006, 133; Hirsjärvi, Remes, Sajavaara 2007, 226-227.)

Opinnäytetyömme luotettavuuteen pyrimme vaikuttamaan siten, että käytimme työssämme vain laadukkaita lähteitä, kuten Suomen lakia ja hallituksen esityksiä, oikeuskirjallisuutta ja tuomioistuinten päätöksiä. Hallintolain (L434/2003) mukaan tuomioistuimen on perusteltava päätös ja ilmoitettava, mitkä seikat ja selvitykset ovat vaikuttaneet tehtyyn ratkaisuun. Tuomioistuimen päätöksessä on ilmoitettava myös päätöksessä sovelletut säännökset. (L6.6.2003/434). Pyysimme tutkimustamme varten oikeustapauksia isyyden kumoamisista käräjäoikeuksista sekä hovioikeuksista ympäri Suomea, jotta saisimme tutkittua isyyden kumoamista laajasti

erilaisten tapausten myötä ja valittua työhömmä sopivimmat ja mielenkiintoisimmat päätökset. Pyrimme valikoimaan oikeustapauksemme siten, että niiden kautta saa kattavan kuvan kumoamista koskevasta menettelystä Suomessa. Pyysimme oikeustapauksia vuosilta 2010–2019 sen vuoksi, että saisimme päätöksiä niin vanhan kuin uudenkin isyyslain ajalta. Näin toimimme siksi, jotta voimme tutkia, miten isyyslainsäädäntö on muuttunut isyyden kumoamista koskevissa tilanteissa vuosien varrella. Käräjäoikeuden ja hovioikeuden isyyden kumoamispäätösten lisäksi käsitelimme tutkimuksessamme korkeimman oikeuden ennakkopäätöksiä asiasta. Kiinnitimme huomiota tutkimuksen luotettavuuden kannalta myös siihen, että oikeustapauksissa käsittelemämme lainsäädäntö on ajantasaista tapauksen käsittelyajankohtaan nähden. Myös tutkimuksessa käyttämämme kirjallitteet ovat nähdäksemme luotettavia, sillä kirjailijoina toimivat alan asiantuntijat, siviilioikeuden professori Urpo Kangas, perhe- ja perintöoikeuden emeritusprofessori Markku Helin sekä oikeustieteellisen tiedekunnan professori Eva Gottberg.

5.3 Jatkotutkimusehdotukset

Opinnäytetyömmä käsittelee Suomessa tällä hetkellä voimassa olevaa isyyslainsäädäntöä sekä vanhaa isyyslakia. Jätimme työstämme lähes kokonaan pois isyyslain säädännön kansainvälisen vertailun, jotta saimme työmmä pituuden pysymään opinnäytetyölle kohtuullisissa rajoissa. Tutkimusta voisi jatkaa vertailemalla eri maiden, esimerkiksi Pohjoismaiden, välistä isyyslainsäädäntöä keskenään.

Rajasimme opinnäytetyössämme käytetyt oikeustapaukset koskemaan isyyden kumoamista. Vaihtoehtoisesti tutkimuksessa voisi analysoida esimerkiksi isyyden vahvistamista koskevia oikeustapauksia. Tutkimusta voisi myös täydentää haastattelun avulla.

5.4 Opinnäytetyöprosessin arvioiminen

Koimme opinnäytetyön tekemisen haastavana mutta samalla myös erittäin antoisana prosessina. Valitsemamme aihe oli lähtökohtaisesti mielenkiintoinen meidän molempien mielestä ja lähdimmekin innokkaasti perehtymään aiheeseen tarkemmin. Aluksi haastavalta tuntui aiheen kokonaisuuden hahmottaminen, sillä asiaa

isyttä koskien löytyy eri lähteistä paljon. Aloitimme tutkimuksemme laatimalla alustavan tutkimussuunnitelman, jossa pohdimme, mistä näkökulmasta alamme tutkia aihetta ja mitkä olisivat hyviä tutkimuskysymyksiä. Tällöin laadimme myös aikataulun kullekin työn osa-alueelle. Pohdinnan jälkeen aloitimme opinnäytetyömme tekemisen melko vauhdikkaasti tutkimalla ajankohtaista sekä kumottua isyyslakia ja hallituksen esityksiä. Hyvään muotoon laadittu sisällysluettelo oli työmme perusta, jonka pohjalta kirjoittaminen sujui suunnitelmallisesti ja aikataulun mukaisesti. Isän oikeudet ja velvollisuudet uuden isyyslain myötä -otsikko rajautui lopulliseen muotoonsa vasta riittävän aineistoihin perehtymisen jälkeen.

Tutkimuksemme perusta pohjautuu lakiin ja hallituksen esityksiin. Uusia näkökulmia haimme kirjallisuudesta saadaksemme työhömmе lisää syvyyttä. Suurimman haasteen koimme opinnäytetyöprosessissamme huomatessamme, että korkeimman oikeuden ennakkotapauksia isyyden kumoamisista ei juuri löydy, sillä isyyden kumoamisasiat käsitellään yleensä jo alemmilla oikeusasteilla. Meidän oli siis pyydettävä oikeustapauksia henkilökohtaisesti käräjäoikeuksista ja hovioikeuksista saadaksemme vastaukset kaikkiin asettamiimme tutkimuskysymyksiin. Ensin pyysimme oikeustapauksia Pohjanmaan käräjäoikeudelta, jonka jälkeen olimme yhteydessä myös muihin käräjäoikeuksiin ja kolmeen hovioikeuteen. Pyytäessämme oikeustapauksia eri oikeusasteilta saimme iloksemme tutkittavaksemme ison pinon erilaisia päätöksiä isyyden kumoamisesta. Tapauksiin perehtymisen jälkeen valitsimme sopivimmat tapaukset ja käytimme niitä työssämme. Oikeustapaukset isyyden kumoamisesta tuovat konkreettista aspektia tutkimukseemme ja lisäsivät myös omaa ymmärrystämme aiheesta.

Kokonaisuudessaan opinnäytetyöprosessi on kehittänyt laajojen kokonaisuuksien hallintaa ja tiedonhakutaitojamme entisestään. Olemme oppineet uusia erilaisia opiskelutapoja ja saaneet lisää kykyä kerätä ja analysoida aiempaa laajempia tietomääriä. Lisäksi olemme oppineet tuottamaan ja soveltamaan entistä paremmin teellistä ja käytännöllistä tietoa niin itsenäisesti kuin yhteistyössäkin.

LÄHTEET

Eduskunta 2019. Yleistä oikeuslähteistä ja oikeudellisesta informaatiosta. Viitattu 26.3.2019. https://www.eduskunta.fi/FI/tietoeduskunnasta/kirjasto/aineistot/kotimainen_oikeus/kotimaiset-oikeuslahteet/Sivut/Yleista-oikeuslahteista-ja-oikeudellisesta-informaatiosta.aspx

EKO:16/17225. Espoon käräjäoikeuden tuomio. Viitattu 27.3.2019.

E-KKO:15/2560. Etelä-Karjalan käräjäoikeuden tuomio. Viitattu 14.4.2019.

European Court of Human Rights 2019. Court in brief. Viitattu 26.3.2019. https://www.echr.coe.int/Documents/Court_in_brief_ENG.pdf

Gottberg, E. 2007. Perhesuhteet ja lainsäädäntö. Gummerus Kirjapaino Oy. Vaajakoski. Turun yliopiston oikeustieteellisen tiedekunnan julkaisuja.

HE 91/2014. Hallituksen esitys eduskunnalle isyyslaiksi ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi. Valtion säädöstietopankki Finlex, ajantasainen lainsäädäntö. <https://www.finlex.fi/fi/esitykset/he/2014/20140091#idp447236864>

HelHO:Nro290. Helsingin hovioikeuden päätös. Viitattu 27.3.2019.

HelHO:Nro847. Helsingin hovioikeuden päätös. Viitattu 14.4.2019.

Helin, M. 2016. Isyyslaki. Helsinki. Talentum Pro.

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2007. Tutki ja kirjoita. Helsinki. Tammi.

Hirvonen, A. 2011. Mitkä menetit? Opas oikeustieteen metodologiaan. Viitattu 26.3.2019. https://www.helsinki.fi/sites/default/files/atoms/files/hirvonen_mitka_metodit.pdf

Kangas, U. 2012. Perhe- ja perintöoikeuden alkeet. Unigrafia Oy. Helsinki.

KKO:2000:85. Korkeimman oikeuden ennakkopäätökset. Valtion säädöstietopankki Finlex. Viitattu 7.3.2019. <https://www.finlex.fi/fi/oikeus/kko/kko/2000/20000085>

KKO:2002:16. Korkeimman oikeuden ennakkopäätökset. Valtion säädöstietopankki Finlex. Viitattu 9.3.2019. <https://www.finlex.fi/fi/oikeus/kko/kko/2002/20020016>

L 19.12.2017/946. Etu- ja sukunimilaki. Valtion säädöstietopankki Finlex, ajantasainen lainsäädäntö. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2017/20170946>

L 6.6.2003/434. Hallintolaki. Valtion säädöstietopankki Finlex, ajantasainen lainsäädäntö. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2003/20030434>

L 13.1.2015/11. Isyyslaki. Valtion säädöstietopankki Finlex, ajantasainen lainsäädäntö. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2015/20150011>

L 700/1975. Isyyslaki. Valtion säädöstietopankki Finlex, säädökset alkuperäisinä. <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/1975/19750700>

L 5.9.1975/700. Isyyslaki (kumottu). Valtion säädöstietopankki Finlex, vanhentuneet ajantasaiset. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/kumotut/1975/19750700>

L 22.12.2006/1237. Laki hedelmöityshoidosta. Valtion säädöstietopankki Finlex, ajantasainen lainsäädäntö. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2006/20061237>

L 5.9.1975/704. Laki lapsen elatuksesta. Valtion säädöstietopankki Finlex, ajantasainen lainsäädäntö. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1975/19750704>

L 8.8.1986/609. Laki naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta. Valtion säädöstietopankki Finlex, ajantasainen lainsäädäntö. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1986/19860609>

L 3.6.2005/378. Laki oikeusgeneettisestä isyystutkimuksesta. Valtion säädöstietopankki Finlex, ajantasainen lainsäädäntö. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2005/20050378>

L 9.8.1985/694. Nimilaki (kumottu). Valtion säädöstietopankki Finlex, vanhentuneet ajantasaiset. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/kumotut/1985/19850694>

L 1.1.1734/4 Oikeudenkäymiskaari. Valtion säädöstietopankki Finlex, ajantasainen lainsäädäntö. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1734/17340004>

L 5.2.1965/40. Perintökaari. Valtion säädöstietopankki Finlex, ajantasainen lainsäädäntö. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1965/19650040>

L 11.6.1999/731. Suomen perustuslaki. Valtion säädöstietopankki Finlex, ajantasainen lainsäädäntö. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1999/19990731>

Maistraatti 2015. Isyyden tunnustamisen vahvistaminen. Viitattu 26.2.2019. https://www.maistraatti.fi/fi/Palvelut/kotikunta_ ja_ vaestotiedot/Isyyden-tunnustamisen-vahvistaminen/

Oikeus.fi. Isyyslaki uudistuu vuonna 2016 - avoparit voivat tunnustaa isyyden jo neuvolassa. 2015. Viitattu 26.2.2019. <https://oikeus.fi/fi/index/ajankohtaista/tiedotteet/2015/01/isyyslakiuudistuuvuonna2016-avoparitvoivatunnustaisyydenjo-neuvolassa.html>

PKO:13/9963. Pohjanmaan käräjäoikeuden tuomio. Viitattu 9.3.2019.

PKO:16/2378. Pohjanmaan käräjäoikeuden tuomio. Viitattu 6.3.2019.

SopS 19/1990. Asetus ihmisoikeuksien ja perusvapauksien suojaamiseksi tehdyn yleissopimuksen ja siihen liittyvien lisäpöytäkirjojen voimaansaattamisesta sekä

yleissopimuksen ja lisäpöytäkirjojen eräiden määräysten hyväksymisestä annetun lain voimaantulosta. Valtion säädöstietopankki Finlex, valtiosopimukset.
<https://www.finlex.fi/fi/sopimukset/sopsteksti/1990/19900019>

Tieteen termipankki 2016a. Kvalitatiivinen tutkimus. Viitattu 25.2.2019. http://tieteentermipankki.fi/wiki/Nimitys:kvalitatiivinen_tutkimus

Tieteen termipankki 2016b. Oikeustieteellinen tutkimus. Viitattu 14.2.2019.
http://tieteentermipankki.fi/wiki/Oikeustiede:oikeustieteellinen_tutkimus/laajempi_kuvaus

Tilastokeskus 2014. Liitetaulukko 1. Avioliittojen ja avioerojen määrä vuosina 1965-2013. Viitattu 15.1.2019.
https://www.stat.fi/til/ssaaty/2013/ssaaty_2013_2014-04-17_tau_001_fi.html

Tilastokeskus. Tilastokeskuksen PX-Web-tietokannat. Viitattu 1.3.2019.
http://pxnet2.stat.fi/PXWeb/pxweb/fi/StatFin/StatFin_vrm_synt/stat-fin_synt_pxt_002.px/table/tableViewLayout2/?rxid=71d7bae7-72fb-4b0a-bb29-589a346f056b

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2006. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki. Tammi.

Väestöliitto. Avoliitot. Viitattu 17.1.2019. http://www.vaestoliitto.fi/tieto_ja_tutkimus/vaestontutkimuslaitos/tilastoja/parisuhteet_ja_seksuaalisuus/avoliitot/